Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ◆ ШИНАРА, 5 ИЮЛЬ, 1983 ШУ. ◆ № 80 (6802). ◆ Мах 3 кеп.

ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикеи хьадер дукхагIеи хилийта!

Денгара денга эргабоахаш...

Тха партийни организаце лоархIаме терко ю массово-политически болх лерттIа вIаштIехьбаккхара. Из дош массехказа дийцад партийни собранешка, партбюро заседанешка. Коммунисташа цига белгалдоахар къахьегамхошта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам белара болх дешна эргабаха безилга. Из болх керда формаш лехаш, йолча торонех бизза пайда эцаш бе беза.

Къахьегама лерттIа идеологически Iалашо е еза. Цей сацца дIадоладе деза бIаьстан балхаш, наха дIахайта деза мел лоархIам болаш да хIара балха ди.

Хоза чаккдаьлар тхо долча хьалхара мул баккхара цIей. Цо механизаторашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржайир. ВIашагIъеллача социалистически яхьа штабо хIара сарахьа баьча балха итогаш йора, толамаш даьхарий цIераш «молнешь» тIа йоазар, цар сийна аййора байракхаш.

Кхай тIа механизаторашта хьалхашка каст-каста къамаьлаш дора агитатораша, политинформатораша, чоь цертеш телар художественни самодеятельности коллективаша.

ЧIоагIа наьха хьинар совдоахаш цIей хул тхо долча, гурахь, хьувкъам чуэцеча хана а.

Массово-политически болх тоабара а общественни балха юкъе даанъа лаца коммунисташ дукхагIа юкъесоара а дика гIо дир тIеххьарча хана хиннача организационни хувцамаша. Совхозе хьайир кхоь цехови партийни организаци аинь партгруппеи. Партийни собранешка хаьхаинахьа душ коммунистий бехктохамеча декхарех долла дош, шоашта тIадиллар цар мишта кхоачашду. Иштта оттабаьча балхо лерттIа пайда а беннаб. Коллектива хьалхашка латта планаш кхоачашъеча шоашкара масал гойташ болх беш, партийни дешаца къахьегамхой хьинар совдоахош ба коммунисташ.

Дика болх беш я тха агитколлектив а. Из 18 сагах латт. Царех ахаш коммунисташ ба. Цар болхлошца къамаьл ду, дуьц партеи правительстваш тIеххьарча сацамех, къахьегама коллективаех долча СССР Законах, цул лоархIамах, производство вIаштIехьъаккхара кердача методех. Атеистически чуловцам а болаш къамаьлаш ду болхлошца Ю. Чахкиева, А. Аушева, Н. Балаева, М. Мартазанова, А. Галиева. Терко ю оаха экономически, дуней халкъашта юкъера, нравственни проблемах болхлошта лекцеш ешара а.

ХIара политинформатора бе-беча бригадашка, фермашка къамаьл ду. Шоашка хеттачун жоаш тел. Iалаьмате дукха болх бир политинформатораша КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленумеи «СССР хьаь 60 шу дизарах» болеи сацамаш къахьегамхошта дIадовзийташ.

Къавстта лоархIаме да массово - политически балха план оттаяр. Балха хьалашка хьежжа оттае еза из, царга хьежжа кийчъе еза мероприятеш а. Масала, бIаьстан балхаш долча хана еча пропагандана ший белгалонаш я, хIаьта ялат чуэцача хана ший тайпара я. ТIаккха массе хана дикка пайда эца йиш йолаш я социалистически яхь кIоаргъира а шерьяра а ю пропаганда. ЛоархIаме да хIара толам, керда опыт дIайовзийтар, производства оасарле лакхъергIйола моллагIа керда гIулакх хьаллацар а лоарждар, а. Къахьегама, производственни дисциплина чIоагIъяра хIара болхло тIахьехар.

Совхозе массово - политически болх лерттIа вIаштIехьбаккхара дола тешал да пхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера хьалхарча квартала планаш оаха тIехкхоачашъяр. Из толам баккхарах тха коллектив республиканска Сийлен улга тIа йихьай. КПСС райкома, райисполкома нарара-кара тела ЦIе байрахх екнай. Тахан тхо хьинаре къахьегаш да тIаийца социалистически декхараш кхоачаш де тIерташ. Цу гIулакха оаха оарцагIълхай еррига торонаш.

М. ГАЗДИЕВ,
«Знаменский» совхоза партбюро секретарь.

АХАНЕЛ СОВГIАДАР ЧУЙЙЦАД

Дика латтача хаоттамах ма хулла пайда а эцаш кIимарса балхаш сихеи дикеи чаккдахара шоай низаш тIедерзадь къахьегаш ба Гроизненски района «Советская Россия» яхача колхоза механизатораш.

Укх шера 750 гектара тIа хьалххедаьд цар ка бола ялат. 4 июль хьатIаотташ пох 450 гектара тIара дар чуийнад. Пхе комбайн а кхай тIа болх беш.

Шоашка юкъе социалистически яхь а йоаржаьь оасарле лакха йолаш къахьег комплексни юкъебоагIача болхлоша. Комбайнерашта юкъе эггара дикагIа хьокхамаш доах Султуганов Султана. Юкъера лаьрхIача хIара дийнахьа 46 тонн ялат оард цо. нормагIа арда доагIар 35 тонн долаш. ХIаьта 35—37 тонн ялат доакха шоай комбайнаца цуйна нийсбале гIерташ хьинар яйденна къахьегача Ахматов Вахаси Вислтаев Мохьмадеи.

Шоашта могар ду транспортникаша а. Царна юкъе къастта белгалваьн а в МТЗ-50 яха трактор лехкаш вола Иерамлов Моадди. НормагIа хьатIада доагIар 20 тонн долаш дийнахьа 50 тонн гаргга ялат хьатIадахь цо комбайнашта цIалхара центральни хьатта.

ВIаштIехь - тIехьа тактдоах кхашкара балхаш. Комбайнаш тIера дIайоалладахьа а тьагулду ча. Дикка шоай нормаш тIехкхоачашъю цох аргIаш дезз волча Магомадов Ширвание стогометателаца из хьалтелача Салулаев Вахас. кхьбараша.

Ялат чуийца а даьнна мукъадаьннача лаьтта ноша доанъар хилийтара рапс хьижжIаш хIае лерхI нодхолхоша.

Бавпадаараш соин кхебар керттера лостам болаш йолча цу района «Юбилейный» совхоза механизатораш а тIетелIа къахьегаш боахк укх шера 300 гектара тIа шоаш хьалхедаь на бола ялат чуэцаш.

Пхь комбайн йоаллхьахкари ардари пхьана а лоэш из чуэцаш. Комбайнерашта юкъе аьрзача социалистически яхье эггара дикагIа къахьег Калоев Уплас. НормагIа арда доагIар 9,4 гектар долаш юкъера чаьрхIача хIара дийнахьа 15 гектара тIара ялат чуэц цо.

Комбайнашка сайца лехьа ха ца йоаккхийташ къахьегама оасарле лакха йолаш болх бу хьувкъам чуэцата замилаьда тешаме лелаpгйолаш цIенхаштта шоай машинаш кийчъаьча шофераша. ХIаьта царна юкъе белгалбьалаб Такаев Ширвании Алихаджиев Имрани. Шоай нормаш тIеххоачаш а еш, хIара дийнахьа комбайнашта вIаIхара центральни хьатта 40—45 тонн ялат хьатIадахь царех хIарае.

Массехк дийнахьа шоай деррига ялат чуийца дакхха лерхI совхоза комбайнераша.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ДАЙМЕХКА ГIОЛЛА

ВОЛГОГРАДСКИ ОБЛАСТЬ. Волжски трубни завода къахьегамхоша шу доладелча дена планал совгIа хьаьнй мехкдаьттаи газеи проводашта, водоводашта, иштта болча теплоцентралашта лаьрхIа йоккха диаметр йола 1500 тонн турбаш.

Хьалха дIанхача шерашка а санна заводе дерра йоардаьй ерригача цехашка тIехдика продукци хьаьра тIехьара социалистически яхь. Из балха инициатива дика хьаллаьцай инженерий оагIонгахьара. Новолипецки завода металлурганша доттаглал а леладеш волхамаша вай мехка эггара хьалха термоупрочненни а йолаш дитъача металлах йола турбаш шеррача масштабагIа арахецца йолаьй. Из бахьан долаш дикка дукха метал кходе вIаштIехьдиьнад. Волжанаш бе антикоррозийни покрыти а йоккха диаметр а йола турбаш эггара хьалха арахеца йолаьраш а. ХIанз из технологи дика вIаштIехьъаьккхай, хIаьта заводо арахецаш йола турбаш пхьы тIа изоллии е ца эшаш кхаш карча хьалаппа тайп-тайпарча газопроводашкарча дукхача участкашка дIа ухийташ я.

СУРТА ТIА: спиралешоани сварной турбаш еча цехе. № 9 йолча стана оагIорахьара хьаух йоккха диаметр йола турбаш. Завода ерригa трубосварочни станаш ЧССР хьаьь я.

Э. КОТЛЯКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЛоархIаш хиннараш сахьаташ дар

Нагахьа санна цу тайпара йоккъал массехк шу хьалха этта яларе, кхьметтеI дIаде фу а оаха чудахьаре тамаш яр, — йоах Гудермесски районерча «Дружба» яхача совхоза директора Герзелиев Тапас. ТIаккха тIатох: — Гурахьа юв культураш хий ца дехкача лаьтта ма йийнайий оаха. Цу тIа а цхьа гуйнаш а босеш а йолча моттиге. ХIаьта укх шера 26 центнер мукх чубахь оаха юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара.

МалагIа дар лаьтта леладераша яштта толам баккхара бахьан? Iалама мухашта дукхала яьнхар ялат кхедераша чIоагIъенна къахьегама а тIадилла гулакх кхоачашдара а дисциплина, лакхъенна говзал хьаькъалагIа пайда ийцар техникахи минеральни удобренеехи. Шоай боахам хаоттама хьалашка диллача тешаме йоацача зоне болга а хоаш, ялат кхедерана дахача шера июль беттехьа, гурахьа дийна ялат чуийца доаллашехьа. ах цара системах тоадаьд оаха лаьтта. Лаьтта ахалехьа хIара гектара 500 килограмм йолаш суперфосфат йиллай, хIаьта подкормка хьисане тIехьагIо кхы а 250 килограмм азотни удобрени йиллар мукх бийнача кхашка (из дир кIи кхашка а).

Из дIаделехьа лаьттана боккъонца обработка а еь хьатIадаьнна деррига оасар дола а даь, мукх дIабийра оаха 120 гектара тIа эггара дикагIа йолча хана — сентябрь бетта 25 денгара 30 денга яхачалца йолча юкъа. Норма хIара гектара 240 килограмм кондиционни фу лоархIаш яр. Апрель болабеннача хана макха баккхийтар специалисташа мукх бийнача кхай тIа — «Зиг-заг» яхача юкъерча макхашца, хIаьта оасара дукхала «2-4 Д» яха аммини тух техар, хIара гектара 100 литр хи чу йоша а еш 2 килограмм а кхоачийташ. ДогIаш дийлха деце а, мукх дика хилар, во хьальоттанзар бул а.

Укх шера ялат чуэцара лаьрхIа хаиахьа кийчбелар лаьтта леладераш. Звеньяшта а ялат чуэцача транспортни звенона а керте этта совхоза керттера агроном Иванов Иван. Пхь комбайнах хIаране тIа опытни комбайнер хоавир. Уж бар коммунист Абдулаев Альмад, комсомолец Гучигов Мухайди, Хамбулатов Турко, хIаьта нарга хьежжа бар царна хьожабаь гIончаш комсомолец Абдуев Ибрахьим, Сулейманов Муса, Хамбулатов Иса. ИнъалагIча комбайна экипаж латт ГучиговгIарах Хьусенахи Борисахи (цхьакхе а Мухайда вежарий ба).

Берригача механизатораша соа дика кийчйир шоай техника, комбайнашта герметизаци дир. Хьувкъам чуэцаш йолча техника телха, болх ца беш йоаха хана геттара кIезигъяра вIашагIъеллай болх беш йолча техникана яра технически гIулакх дара йола звено, цуна керте латт совхоза керттера инженер Актемиров Руслан.

...ХьатIакхоач дукхача хана оаха сатийса ди — мукх хьейка доладу. Массанел хьалха мукх хьокхаш касарагIа юбилла йолаяла бокъо яьнйа йола Абдулаев Ахьмада звено яр хьалхара кес даьккхар. Хьалхарча дийнахьа саррахьа ший штурвальнеца цхьан цIаьхха а цIаьхха а хьежар ЖВН-6 яха юIаулле жатка тешаме йий. ВIашагIхь е к х а у ш йолча оатхалаштеи уллаштеи лаьтта хьекха дий. Малха хьаккеттанехьа болабелар механизатораш мукх хьакха.

Агрегата тIеххьа болхаш бар совхоза кулгалхойи специалисташи. Массане а баьдир механизатора говзал лакха хилар — ялх метр болча оаса тIара драла донкха кес нийса дужар ю. 12—15 сантиметр дар из сома.

Кастта мукх хьекха йолаелар Гучигов Мухайден цун веший Гучигов Хьусейнен экипажаш.

16 сахьат даьннача гIоле арадаьннача «молне» хоаш бир ялат кхедераша баьннхача хьалхарча толамах — беррига мукх касарех Iобаллабар. Цар сийна центральни усадьбе урагIъяхар къахьегама сийлен байрахх.

Касарех уллаш шии дийнахьа арда метаргболаш бокъонца кхачар мукх. Цу кийна механизатораш мукх ардара тоайир комбайнаш.

Нах дукха бар кхашка. Хьакхачар лехкарий комсомольцаш Эльмбаев Iеий, Юсупов Хьасана, Исмаилов Iеий. кхьчар тракторни звенош. ЦIаьхха массанел хьалха йолаелар мукх арда А. Абдулаева экипаж 18 сахьата хьал а ийца аьрдар цо 27 гектара тIара мукх, бункера чура 640 совгIа центнер ялат дIа а дохьийташ. 30 гектара тIара Гучигов Мухайда аьрдар 710 центнер ялат. Дукха хIама ца яппаш иазал дар Гучигов Хьусейна комбайна бункера чура дIадихьар а.

Хамбулатов Туркос хьалхагIа хьекхар фуна йийна рапс яр. 16 гектара тIара во аьрдар 170 центнер рапса фу. Рапс чуийца ваьнначул тIехьагIа мара волавалазар из мукх хьекха.

Толам баккха гIо дир комбайнерашта из гIулакх тIадилла мел хиннача наха. Дийнахьа кхоана кхоабар комбайнераш совхоза йоккха опыт йолча повара М. Н. Портянникова, дил хIама кхай тIа Iо а кхухьаш. Укх шера тиъоалагIа шу да цо ялат чуэцаш боахна комбайнераш кхоаба.

— Тхя Iанас (сий а деш ныга оал цу къона йоацача кхалсагах механизатораша) дикка новкъостал ду тхона ялат чуэцата къахьегама оасарле лакха хилийта, — йоах комбайнера А. Абдулаева, цу дешаца повара баркал оалаш сий а деш. — Чам болаш а беркате а хул унхо кийчду хIама. ХIаьта дийнахьа кхоана дуаха хIамах дIадода тха хIаране 25 кепиг. Совдар совхоза шийна дIатIаьийцад.

ХIанз гурахьа дийна кIа чуэцара техника кийчъеш ба комбайнераш. Хьувкъам ялат кхедерий бIарг хьоасташ ба цу культура. Мукх чуэцача кхашкара балхаш соцаш дац цхьан сахьата а — каст-каста делхача догIаша юкъагIа ца даьхача. Бокъонца вола да хиина дIааттай унхаза коммуниста Ахмадов Эсхи бригада. Ча кхай кистошна дIа а кхухьаш цунах аргIаш деш я из.

— Дика кийчдаь ча вIаллеа эсала лархIа йиш йолаш доакъар дац, — йоах доакъар кийчдерий бригадира. — ХIаьта укх шера м къаьстта эшаш да из боахама. Цудухьа оаха хьагулъю мукх оардаш юкъейиса еррига хIамаш.

Ча тIера дIа а даьнха мукъадаькхача кхашта ЛДГ-10 яхача лущильникаца обработка еш ва тракторист Рашидов Хьамзат Т-150 оалаш йолча цун тракторо дика бу болх.

— Цул тIехьагIа хIара гектара тIа 500 килограмм йолаш фосфорни удобренеш а ехка оахаргда кхаш. 80 гектар дола лаьтта ахара системах тоадергда оаха 1984 шера бIаьсти генараш дIаде. ХIаьта 40 гектара тIа удобренеш а ехка дискаш даьхача гарггарча цхьан - шин дийнахьа генарех а аль хьажжIаш юргъя, — дувц шоай планех керттерча агронома. — ТIаккха Iа даллалца йолча хана даа доакъар хургда хьайбашта.

Иштта кхоачашъю «Дружба» яхача совхоза къахьегамхоша парте решенеш.

П. ГАГИЕВ.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленум

ДЕШЕИ ГIУЛАКХЕИ ЦХЬОАГIО ЧIОАГIЪЕ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. А. В. ВЛАСОВА доклад

Хьалха хоам баь ма хиллара, «КПСС ЦК (1983 ш.) Пленума итогехи Центральни Комитета Пленума сацам тIареи КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова къамаьлацарен хьадоагIача областной партийни организаце декхарех» доклад йир парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **А. В. Власова.** Цо аьлар, ЦК Пленума решенеша, цига новкъоста Ю. В. Андропова даьча къаьгача а оарцагIоахача а къамаьло беррига наьха а санна чIоагIа деган, политически къахьегамеи хьинар айдаьд вай республика къахьегамхой. Массанахьа а чIоагIа къоабалдаьд СССР Лакхехьарча Совета сессе СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла КПСС ЦК Генеральни секретарь Юрий Владимирович Андропов харжар.

КПСС ЦК Пленума решенеша, кIоарга реализм йоаллача Юрий Владимирович Андропова къамаьло, «Парте идеологически массово-политически балха актуальни декхараш» яхача КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара К. У. Черненко доклада, СССР Лакхехьарча Совета сессе материалаша цIаьхказа а кердача низаца а тешавеш а хьагойт вай партеи цун Центральни Комитетан халкъа хьаштий, вай сийлахь-йоккхача Даьхен экономически оборонни низ чIоагIбара йоаххо ярал доккхагIа цхьаккха а хIама доацилга.

Тахан партеи хилпъон, аьлар дIахо докладчика, кхоачащдеш да цIаккха а ца хиннача тайпара доккхий дола декхараш. Чаккйосахаш я Iалаьмате йоккха комплексни социально - экономически программаш, царна кхачаш энергетическия а болаш, дIахьош да производствана шерра интенсификаци ялга, сихъю Iилма-технически прогресс. Парте тIагIертта къовсам лоаттабу вай экономика, Iилма, культура Iалаьмате йоккхача торонех, вай Iалама ресурсаех ма могга бизза гIеи эффективнегIеи пайда эцара тIехьа. Цу хьалашка идеологически болх кхы а лакхагIча боарам тIа баккха безаш ба. Хадига духовни низ оарцагIбаккха, цун къахьегамеи социальнии хьинар айде вайна харах, белгалдир Пленуме, дукхагIча даьхе тийша хургда цхьа шера план кхоачашъелга, вай дIахьалхашкахьа дахара темпаш.

«Дерригача лагIай партийни комитеташа, хIара партийни организаце кхетаде деза, — аьлар ЦК Пленуме шеи къамаьл деш Юрий Владимирович Андропова, — шоаш къестаде деза кхыдола дешаш (боахама, организационни, кхыдараш) лоархIаме хиларца цхьана, идеологически болх тIа-тIа хьалхарча плане уттабелга».

Пленуме дина мах бир партийни организацеца идеологе дешай хьакъехьарча КПСС XXVI съезда решенешка, 1979 шера 26 апрелерча ЦК сацамга хьекха баьча балха. Цунца цхьана белгалдир, цу даькъера цIенхаштта дола кхоачамбоацараш дIадахар мела лелилга, ерригача а партийни организацеш е еза терко яц цун. Формализмои парадностеи политически беге леяро, практико дIадехарех хьахадаро, мела хиларо, хIаьта цкъаза уйла лекха хиларо хIанз а шоаш долаш хилар хьахойт.

КПСС ЦК цхьа барт а болаш къоабалдир Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова къамаьлапара программни положенеш вывода. Партийни организацешта могадир идеологически беррига болх дIахо тоабеча уж ларде яхна.

ДIахо А. В. Власова аьлар, тIехьарча шерашка КПСС ЦК дIадехарашка хьалхле а лувцаш парте обкомо, горкомаша, райкомаша холуш гоза техай пропагандистски средствашь хьайдача халкъбоахама пробленашкахьа, къахьегама кхетам балартахьа, дисциплина, порядок чIоагIъяргахьа, кадрай организованности тIадиллача балхах бола бехктохами айбаргахьа берзабеш. Уж дешаш хан-хинахьа дийцад парте областной комитета пленумашкеи бюрои, шерра юкъеяхад городской, районни, кхьхьнаерча парторганизацей балха. Цу дерригне а торо елар пачхьалкхен заданеш кхоачашъяра, продукце дикал айяра, производственни низалех, бийдалах, энергех, балха ханах, капитальни вложенеех дикагIа пайда эцара тIехьа къовсам хьинарегIа лоаттабе.

Республике тIехьарча хана шоза кIеангъенний тIехьаюса предприятеш. Кхоачашъю халкъбоахама планаш. Иштта, промышленносте кхоачашъьвй продукци маьхала яккхара шин шерен ах шера план. Заданел совгIа ехкай 40 миллиард сомал совгIа мах бола продукци.

Дукхача промышленни предприятешка толаме кхоачашдеш да къахьегама оасарле хьадда айяр, производство интенсивно дегIаярга довлар санна дола керттера декхар. Аллха укх шера ялх бетта къахьегама оасарле айяра чотагIа Грозненски ремонтно - механически заводе, «Пищемаш» яхача аргунски заводе продукци 9 процент дукхагIа арахийцай, НПО «Промавтоматика» яхача опытни заводе — 15, Грозненски электромеханически — 20 процент. Во хьокхамаш дац кхыча дукхача предприятешка а. БIарчча хьанийцача промышленносте Iалашду къахьегама оасарле айяра заданеш кхоачашъелга.

Республике дикка чIоагIъяй стройиндустре база, лакхагIча темпашца дIахьош да промышленни, жилищни, культурно - бытовой гIиргаш хьалделга.

Хьадда эшадеш латт агропромышленни комплекса цхьадола доакъош тIехьадусилга. Колхозашкеи совхозашкеи дукха да а даьд деш а да лаьттанцара йоахача культурай хьувкъам айбар духьа. ДукхагIа доакх дулх, шура, фуаш. Укх шера ялх бетта дIадахача шера цу хьалаца кийсдича пачхьалг кхенга дукхагIа дехкад 4 эзар тонн дулх, 6 эзар тонн шура, 7 млн. фуь. ДукхагIа хиннад - доаканн коа тIара оалхазарашн. Хоаш ма хиллара, хьайбай продукташ дукхагIа яхаран йохкаран лелаьньа социалистически яхье хьалхарча квартале доккхий хьокхамаш дахарIах республикана еивй РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-ей карара-кара тела ЦIе байрахх.

Ваньда, вайна карагIдаьннарий мах КПСС ЦК июньски Пленума позинеш тIара бича, дукхьал дIаала деза, вайна хIанз а мегадац бокъонца, парте дIадехача тайпара тIадиллача гIулакхах бола массане а бехктохам айбе, общественни производствана интенсификаци ярга, халкъбоахаме бухсоцаш хьакулараш донахагIа хиларга дуга наькъаш творчески лохилга Iалашде.

Хьаьдарга вай керттерча декхарех цаI — къахьегама оасарле айелга. Цхьадола дика гIулакхаш даьдале а республике кIеанга яц производства эффективность геттара мела дегIаука предприятеш. Цул совгIа, хьалхарча ах шера 14 предприяти вIалла а лоархIаьдц къахьегама оасарле айяра планах. Царна юкъе «Грознефтеоргсинтез» яха объединени, «Грозэнерго» яха, ялата продуктай управленеш, экспериментально - механически завод, кондитерски фабрика цхьайола кхыдраш.

Республика цхьайолча промышленни предприятешка дукхача хана кхоачаш ца еш кт товари продукци арахецара а йохкара а заданеш. Из бахьан долаш, шин шерен ах шерен халкъа боахама дIа ца луш йисай итташ миллионаш сома маьха изделеш. ХIанз а моттигаш я договорни декхараш кхоачаш ца деш. Аллха ялх бетта яьча итогех потребителашта дIа ца луш йисай 22,6 млн. сома маьха продукци.

Ла йиш йолаш дац гIишлонъеча организацей низалех геттара мела пайда эцилга. Республике кхоачашъецш яц керттера фондаш хьалъяреи болх бе йолаллийтареи планаш, караезвац капитальни вложеней лимиташ, алсамбувл гIишлон - монтажни балхий мах, кIеангдац хьалдаьдаханза дола гIиргаш. 350 миллион сома маьха да уж.

(Доклад лоацъаь белгаш.)

(Чакхдоалар 2-ча оагIо тIа).

КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома X пленум

ДЕШЕИ ГӀУЛАКХЕИ ЦХЬОАГӀО ЧӀОАГӀЪЕ

КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара нов. А. В. ВЛАСОВА доклад

(Чистадоалар. Долалу 1-ча оагӀа тӀа).

Уж а хӀы дукха а кхоачамбоацараш да агропромышленни комплексе. Цхьадолча боахамашка мела лел хьайбай продуктивность, юртбоахама культурай хьувкъам лакхбелга, холуш хувцамаш хиннадац доккъараш доахача. Дукхача парте горкомаша, райкомаша, советски боахамен органаша тоъам болаш болх бац колхозаши совхозаши квалифицированни кадраща чӀоагӀьяра. ХӀара боахаме чӀоагӀа коллективаш хьахоллара.

Халкъбоахама декхараш кхоачашдеча долча кхоачамбоацарийн ца деш дитарийн яьча критически анализо хьахьокх керттерча бахьанех цаӀ идейно-кхетама балха боагӀа мах ца бар из дукхача коллективашка мела дӀаоттабаь хилар, кадраш лохачен хьалкхееччен цӀенхаштта гӀалаташ дуллийтилга долга. Дукхача предприятейи организацейн опыто хьахьокх: производства эффективности балха динали айеча, социальни кхетам балареи декхараш кхоачашдеча къахьегама коллективай шеррача торонех хьакъалца пайда эцача толаме планаши де лерхӀараши чакхдоах, балха юкъекхувл Ӏалальмате йоккха материальни духовни торонаш.

Цу хьакъехьа боккха болх бу «Электроприбор» заводе. Цун коллективо лерргӀа дегӀакхувл производство, лакхъю продукце дикал. Завода кулгалхоша тӀагӀертта чӀоагӀъю творчестван новаторстван уйла, хӀара болхлочун хьинар айду производствана доал деча а общественни балха тӀа а.

Уж тайпа масалаш республике кӀезига дац. Кхетама балха дика опыт Ӏоаьй «Мединструмент», «Электроинструмент», «Красный молот» заводашка, бурув тохара балхий Малгобенски управление, «Шелковский» госплемзаводе, кхычахьа. Цунца цхьана, халахете а, йолаш я къахьегама коллективай торонех геттара мела пайда эцаш, наха кхетам лучара, цар къахьегамен творчески хьинар айдечара общественноста лоархӀам лохбаь йола предприятеш организацеши. Эггара хьалха из доагӀа кхачан промышленноста, хьун боахама министерствай предприятешта, машинаньхьа Грозненски отделене цхьайолча подразделенешта, «Терек» яхача объединене, АвтоВАЗ техгӀулакхаш деча, кхыча коллективашта. Цу министерствайи ведомствайи кулгалхоша е йоагӀа выводаш е еза.

Хоаш ма хиллара, чакхъяьнича СССР Лакхехьарча Совета сессе тӀаийцад къахьегама коллективаехи предприятешта, учреждешта, организацешта доал дечара цар лоархӀам айбарахи дола СССР Закон. Керда закон — болхлой класса, берригача къахьегамхой лоӀам кхоачашбар. Цо къаьгга тешал ду социалистически демократи шерьяра, советски паччахьалкхел эргайоахаш тоаяра. Коллективана торо лу хӀара къахьегамхочун балха кхы а чӀоагӀагӀа влияни е, моллагӀча тайпара а дисциплина толхаяьрашкара чӀоагӀа новкъосташка доагӀар хьадеха, хӀаьта деррига а де деза хӀара сага Даьхен берката дукъа дог цӀена, эффективно къахьега дезилга кӀоаргга кхетадеш хилара, марксистско-ленински мировоззрени, классови сакхетам, советски патриотизми социалистически интернационализми хьахилийтара юкъера дукхача наькъа лоархӀам боъонца айбара.

Къахьегама эффективность айяран шоашкара донихий гӀулакхаш кхетадеш нах хьалхкхебарах лоархӀамеча звеньех цаӀ я производствени бригадаш, къаьстта цхьан нардах болх беш йола комплекски яраш.

Тахан республике цаӀи ахи эзарнел совгӀа я уж тайпа бригадаш. Цига, дукхагӀча хана, лаккагӀа я къахьегама овсарле, чӀоагӀа дисциплина я, къаьгагӀа бӀаргагу вӀашин новкъостал делгеи хьаллоацилгеи. Халахете а, промышленностеи юртбоахамен цхьайолча отраслешка цхьан нардах болх беш къахьегам бригадно вӀаштӀехьбоаккхилга доагӀача тайпара дьяржадац.

Къахьегам вӀаштӀехьбаккхари цунна стимулировани яри прогрессивни формаш ма могга юкъекхухьаш биззагӀа пайда эца беза социалистически яхьа нах оарцагӀбоахачеи хьалкхебечеи болча лоархӀамах, хьадда дӀаякха еза цу дийнача гӀулакхацара формализм. Эттара хьалха яхьа критереш оттае, хӀара коллектив тӀакхача гӀерта еза гӀулакх боъонца белгалде деза. ХӀанз къахьегама юкъара мах беча хана керттера бустам ба дукхала хьохамаш. ЦК Пленуме белгалдаьд, керттера уйла тӀаххийта еза продукце дикал айяр, производствени низалех, бийдалах, энергех, балха ханах пайда эцар тоадар санна яхьо де лерхӀараштта.

Цу дерригие а декхар оттаду инициативанеи социалистически предприимчивостанеи, халкъбоахаме бухсоцаш хьацуларех бола кадрай бехктокхам айбара тӀаераль экономически уйла яра керда хьесап хьахийтара.

Дукха ха йоацаш баьча тохкамо цӀенхаштта кхоачамбоацараш гучадаьхад экономически дешара даькъе Заводской, Малгобенски, цхьайолча кхыча районашка. Цу лоархӀамеча участкана геттара во кулгалду юрте боахама, моттигерча, кхачан промышленноста министерствашка, цхьайолча кхыча ведомствашка. Къахьегамхой экономически дешарга геттара мела хьож профсоюзий областной совет а.

Кхоми хьурмати дара дешай хьакъехьа тайп-тайпара мероприятеш кӀезига чакхъяхац вай. Бакъда, цар хьалац хьадала доагӀар, хӀана аьлча уж чӀоагӀъяц пайда баргболча экономически гӀуланхаца, предприятешкара хьадда бола экономически болх тоабарца.

Дукха ха йоацаш КПСС обкома бюро хьежар Заводской районе доагора-энергетически кхыйолен материалаш кхоара беча балхага. Кхоачамбоацараш кӀезига дац, мехкдаьттен мехкдаьтта продукташ кхоара пятилетка шин шера план 69,2 процент мара кхоачашъяьд. Е йоагӀа уйла яц чакхйоаха мероприятеш дика хилара.

Вай берриге идейно-кхетама болх хьадда чуловцамца хьалбиза, ерригача звеньешкиеи дерригача боарамашкен — болхлочунгареи колхозхочунгареи министрга кхаччалца къахьегам вӀаштӀехьбоаккхилгеи дисциплина чӀоагӀъелгеи тоадарца бузза беза. Къахьегама дисциплинеи порядкеи чӀоагӀъяра парте чакхдоахача гӀулакхаца торо екхай цхьабола нах цхьанкха а хӀаман уйла ца еш, шоай декхараш бехктокхам ца хетаж леладеш хилар эшадеча холуш гӀулакхаш де. Иштта, республике хьалхарча ах шера дӀадахача шера цу ханаца нийсдича цаӀаьи ахаьи гаргга кӀезигьенний прогулаши балха яра ца бувлийтеш, шоаьа гаргга кӀезигденнад оборудованца болх ца беш латтилга. ХӀаьта а дукхача предприятешка дисциплина чӀоагӀъяра болх хӀана а тоъам болаш бац. Цу гӀулакха юкъе шийга йоагӀа моттиг дӀалаьцилц вай пропаганда а. Хьаьцаргьа вай РСФСР жилищно-коммунальни Министерства Грозненски экспериментально-механически завод. Цо массазза а план кхоачашъи. Коллективе кӀезиглуш яц прогулаш. Оборудованех пайда во яц. Нах къаракъаш менив а болаш балха уха моттигаш дӀальхалц. Кадраш каст-каста дукха хувцалу. ХӀаьта а массово-политически болх кхоачашье еза проблемаш чоте ца эцаш, производственни, боахама, кхетам балара дешаех хьакъьаьста лелабу.

Укх шера парте обкома бюрос парте Старопромысловски райкома Грозненски горкоман хьалхадаькхар цу предприятие болх тоабара де доагӀа хьадда гӀулакхаш данза даргдоацилга. Бакъда, де доагӀар хӀанз а дьйдац.

Халахете а идейно-кхетамен организаторски балха тӀара кхоачамбоацараш дӀадькхадац Грозненски кога гӀирса, Назрановски трикотажни фабрикашка, вышкабстоени конструкцей Грозненски, Ачалукски минеральни хин заводашка, цхьайолча кхычарга.

КПСС XXVI съезда решенешка хьежжа партийни дешар дӀахо эргадоахаш тоадарах болча КПСС ЦК соцамга хьежжа республика партийни организацешка политически дешар, пропаганда массови формаш эргайоахаш тоаяра дикка болхаш даьд. Парте дӀадехарашка хьежжа хийцай дешара формай структура, вӀашагӀьехкай Ӏилман коммунизма, партийно-боахама, идеологически актива школаш, вӀаштӀехьдаьккхад къонача коммунистий дешар. Айбеннаб занятей идейно-теоретически методически боарам, дукхагӀа уйла е яьнай коммунистащи парте боацараши теорецца хьаштдолаш, из езаш а Ӏоаме безам болаш а хилийтара.

Цунца цхьана Шалински, Назрановски, цхьайолча кхыча районашка хӀанз а хьадда гола техаяц занятей дикал айиргахьа. Занятеш просветительни хьесап долаш я, хьаддача декхарех хьакъоастаьь дӀахьу.

ЦК Пленума соцамагӀа мехка вӀашагӀдоллаш да политически сердалон Ерригсоямаи ЦӀа. Из да марксистско-ленински сердалон системерча Ӏилма-методически балха Центральни Комитето боккха лоархӀам беш хилара дола къаьгга тешал.

КПСС ЦК данза даргдоацаш лерхӀ марксизмана-ленинизмана, парте историена политически пропаганда елга, уж Ӏомаяр, партийни сердалон системе а тӀехьа, тоаделга. Политически сердалон системе болх хувца беза. ДӀаякха еза формализм, уж е вож юкъара положенеш вахарцара дӀа а хьдеш механически Ӏомаелга. Политически дешара маӀан да, йоахар Пленуме, тахканарча хьалашкара парте политика хӀаране кӀоаргагӀа кхетаяр, хьайца знанеш практике лелае, шийдекхар дикагӀа доззаш а доагӀар диза дӀалуш из кхоачашдеш а хила хоаш хилар.

ЦК Пленума решенеш кхоачашъяра беча балха тӀа лоархӀаме моттиг дӀалаца езаш я вай массови пропагандаи агитацеи средствашт.

Газетий, радион телевиденен редакциони коллективай балха тӀара цхьадола дика гӀулакхаш белгал а даьха А. В. Власова терхам тӀаьзар дукха выступленеш хьинаре, деиале хьесап доацаш, сагоддолийташ, цхьаь тайпара хилара. Цхьайолча телепередачашка юртара вахар, масала, хьаотт къийдаь, цифреш проценташи кӀайла боах нах.

Газетий оагӀонаш тӀеи телепередачашкеи чакхьовл тахканза йола факташ, тайп-тайпаре гӀалаташ.

Къаьстта теркам тӀебахийта боагӀа городскойн районни капайозонна. Республика газетий продукцех дьялагӀа дааькъа гартта а из. «РайонкаштӀа», халахете а, кӀезига яц цӀаьхха нийсъенна, чулоацам кӀезига бола материалаш. Бахьан а доацаш дукха моттиг дӀалувц юкъарсозлиг информаце, моттигера вахар дӀадовзийтара ковкъарле а еш.

Кхетам балара балха тӀа йоккха моттиг дӀалоаш багах еча политически агитаце. Республика 30 эзарнел совгӀа политинформатор, докладчик ва. Из оӀамига низ бац. Бакъда, хӀана а биза пайда эцац цох.

Парте областной комитето дукхаза а уйла тӀаахийтай багах еш йола политически агитаци эргайоахаш тоаяраа яргӀоацаш хилара. Цхьабакъда, дукхача партийни организацешка цох е еза выводаш яц. Дукха ха йоацаш КПСС обкома бюрос ладийгӀар идеологически балха хьакъехьарча дешаех парте Шалински райкома яьча отчета. Районе пайда ца эцаш йитай багах еча агитаце дукха овеньаш. Партийни организаце бӀарг тӀа ца отташ хиннай цӀагӀара цхьабола лектореш. Мела Ӏомалай общественни уйла, наха хьаштдара цар дӀадехараши.

Уж тайпа кхоачамбоацараш да Сунженски, Надтеречни, Грозненски, Ачхой-Мартановски районий партийни организацешка. Моттигаш нийслу агитатораши политинформатораши дукхагӀа хилийта а гӀерташ ца болх кийчо мела йолча наха тӀабехкаш, дӀадахаш балха тӀара гӀалаташ, шаблони парадности.

ТӀеххьарча шерашка республике хан-ханналъа чакхдоах ерни политденош. Уж шерра дӀа а даьржад. Къахьегамхой ерригача группашца хьаллоацаш а да. Халахете а, политденой Ӏалальмате йоккхача торонах хӀанз а кӀезига пайда эц. Цхьайолча моттигашка царех ю массавора «наьчкаш» е, кхыча тайпара духхьал цхьа тӀахьехамаш юкъара хабараши мара доаца шуй тайпара митингаш.

Политдена дикал, действенность, нах оарцагӀбоаха а кхетам лу а цун низ лолу дукхагӀча дакъе цхьаболча партийни, советски, боахама органий кулгалхоща къахьегамхошта хьалхашка къамаьлаш ца дендуь. Укх ах шера царех 30 процент гаргга баьна тайп-тайпара бахьанаш а доахаш ха лакаяз юкъарчал доацаш заводашка, фабрикашка, колхозашка, совхозашка нахала вӀашагӀхетара.

Докладчико дагадоаийтар политически выступленеш, къахьегамхошца хан-ханналъа вӀашагӀхетар, беча балхах отчеташ телар — кулгалхочун гӀулакхий моральни дикала, нах тешабе а вӀаштӀехьбаха а цунна хара мах бечара лоархӀамегӀа йола критери.

Республика городашкеи юрташкеи болх беш я 800 совгӀа клуби библиотекаи. Дукха кинотеатраш, музейш, паркаш. Бакъда, царех пайда тоъам болаш эцац. Клубни учреждени ахаш гаргга боъонца болх беш яц. Цига чакхъяхац чулоацам дика бола массови мероприятеш.

Массови физически культурей спорти дегӀаяра проблемаш ювцаш, докладчико аьлар, цу гӀулакхацара формализми кьаьгаш яделгеи дӀадьнккхадац.

Отчеташка далача республике бӀаьи эзараш ГТО значкисташ ба, чакхйоах Ӏалаьмате дукха спортиви яхьаш, хӀаьта техкача гучадоал уж ерригга данноелши харцдолга. Партийни комитеташа къахьегамхой салоӀалга чулоацам болаш дӀадахьрах бола профсоюзи, комсомольски, спортивни организацей, культура органий бехктокхам айбац, кхоачамбоацараш лоъ хӀара клубах, библиотеках, музейх, спортиви гӀирсах дикагӀа пайда эцийтац, хӀара сага боъонца гармонично дегӀабоагӀийта Ӏалащдара е боагӀа йоакхо яц.

Советски нах духовно дегӀабахара, уж нравственно эргабахара а царна эстетически кхетам балара а Ӏалальмате йоккха влияни ю литературеи искусстваи. Парте областной комитето творчески союзий, театрий, филармоне низаш тӀадерзаду цар балха эффективность айяра. ТӀеххьарча хана хьакхеллай шерарча общественносто къоабаьлаь тӀаийца йола литературни произведенеш, художественни полотнош, театральни а концертни а постановкаш. Цунца цхьана аьлар А. В. Власова, вай хӀана а кӀезига яц ремесленни, ледара, чулоацам кӀоарга боаца произведенеш. Вай яздархоша, художникаша, театрий коллективаша хӀанз а хьанкеллаяц къахьегамца турпалаш, хӀанзара саг, интернационални бахьдой коллективай низ къаьгга хьахьокхаш йола художественни боарам лакха бола литературан искусствап произведенеш.

Геттара яра белгалдаккха доагӀа республика издархой Союза правлене литераторий творчески вахар боъонна Ӏомадеш ца хилар, республика вахаре общественни лоархӀам болча проблемашта цар уйла тӀа ца ерзаеш хилар, цар идейни боарами профессионални говзали айяра йоахо ца еш хилар, кагий темаш ювцаш, творчески инертность гойташ хилар.

Вай литераторашта творчески дегӀаахара гӀо дац литературно-художественни критико. Цо идейни художественни бракаца машар де лабеш моттигаш кӀезига яц.

Дешарий хьашташ вӀалла а кхоачашдеш бац «Орга», «Лоаман Ӏуйре» яхача общественно-политически литературно-художественни альманахий чулоацам. Редакцеш критически хьажац материалаш хьакъоастаеш, кеьаетт кхийна йоацача. цӀаьхха нийсъеннача произведенешта, цкъаза альманаха профиллага йоагӀаш а хилаш уж. Лохача боарам тӀа критически къестаю къонача литераторий творчество.

ЦӀенхаштта уйла яйташ ба театрий болх. Бакъдар аьле, афишашка я бӀарча хьенийача драматургия во хилац. Бакъда, из оттаелга критика чӀоагӀагӀа е йоагӀаш да. Из бахьан долаш царех цхьаьраш шиь-кхоъ времьора хидлалца мара яхац. Дукха театральни постановкаш чакхьовл ах яьсса йолча залашка.

Цкъа санна дукхаза цу даькъе центральни кепайоазон тӀа я. чӀоагӀа критика яьй вай госфилармонена. ХӀаьта а болх тоалуш бац. Шин актера театр, «Илли» яха фольклорни ансамбль, симфонически оркестр, кхыяраш санна йола идейни дика вӀаштӀехьъяьккха репертуар йолаш, зрители тӀаэцаш йола коллективаш филармоне а НГӀАССР культура министерства а йоагӀача тайпара хьаллацаш. Цу цхьан ханна тайп-тайпара музыкальни ансамблаш, цу даькъе гастролаш еш йола шеко йола программа йолаш яраш фусем а яле филармоне тӀаэц. Цун балха стиле лакхехьа латт коммерчески, шабашнически гӀулакх. Цунца машар хила йиш яц, хӀаьта идеологически балха цу лоархӀамеча сфере порядок елга вай декхар а да.

Цул тӀехьагӀа А. В. Власова дийцар къахьегамхошта интернациональни патриотически кхетам балара даьнърча областной партийни организаце декхарех. Республике бах мехкарча 65 къамани народностийн вӀкалаш, хӀаьта чӀоагӀа лоархӀаме да сийлахь-йоккхача социалистически Даьхенна чубоагӀаш хилара уйла наьха кхетам чу чӀоагӀъялара, дерригга вежарашха дола халкъаш чӀоагӀа вӀаши тӀера хилара, национализмацеи шовинизмацеи машар боацаш хилара уйла чуйоссара масса а оагӀорахьара гӀо деш идеологически болх хилар.

КПСС XXVI съезда решенешка, Центральни Комитета указанешка хьежжа парте обкомо чакхъяьккхай идейно-кхетамен организаторски болх чӀоагӀбара, боахам культурен хьалъеча кулгалделга тоадара йолча мероприятей шерра комплекс.

Уж гӀулакхаш чакхдахар бахьан долаш бӀарча хьанийача вай вӀаштӀехьдаьннад идеологически организаторски балха юкъера дукха кхоачамбоацараш дӀадаха. Дукха экономически социальни дешаш къоастаде, пролетарски социалистически интернационализма уйла йолаш къахьегамхой хьалкхебара бола партийни организацей бехктокхам лакхбе. Республике кӀезигагӀа гучаюлл националисти шовинизми, исторически событей классови боацача ваьхьаца мах белга, дӀадоалаш латт къамаш башхалонаш ца лоархӀаш хилар а уж сов тӀехьяха гӀерташ хилар.

Цунца цхьана интернациональни кхетам луш беча балха юкъе кӀезига дац хӀанз а кхоачамбоацараши данза.

Къаьстта теркам тӀебахийта боагӀа национализм тӀехьарча хана дукхагӀа хьулаьеннача формагӀа гучаюлаш хилара, хоача хабараща къайлаяккха гӀерташ хилара.

ХӀанз а нийслу цхьабола литераторий Ӏилманхойн шоай публикацешка гӀолла кхыча халкъий сий доадеш, къаьстта шоай дар. Къаман дар хьалхадаккха гӀерташ хилара йола зене уйлаши трактовкаши чакхьаккха гӀерташ моттигаш. Къаман личности къаман ограниченности санна мара кхыча тайпара дашха йиш йолаш дац учебникашта, тайп-тайпарча пособенита, кхыча литературана цу тайпара уйлаш юкъеяха гӀерташ интеллигенце цхьаццабола викалаш хилар.

Парте Централни Комитета новкъосталца вай республике боккха болх баьб эрсий, нохчий, гӀалгӀай халкъашта юкъе доттагӀал тӀехьа цхьана леладеча гӀулакхашта кӀоаргга токхам беш, хӀаьта Кавказски тӀом оалаш бар хилалехьа дукха хьалха Нохч-ГӀалгӀайче шийла юӀамагӀа Россена юкъехьа хьдара акт исторически бакъхилар диза чӀоагӀа а даьд. Шеррача материала яьча анализо гӀо даьд дукхача оагӀорахьа леладаь доттагӀала бувзамаш хьадоладенна моттигаш гучаяха, вай халкъий кхелашта Россе хинна прогрессивни лоархӀам кӀоаргга гучабаккха.

Июньски Пленумо дӀадийхад партийни организацешкара къахьегамхошта интернационални кхетам луча ха ма нийсалу проблемаш кхоачамбоацараши шоай ханнахьа гучадоахилгех тӀатеӀа уж къестаделгеи, интернационални кхетам лулга шерра, тӀатеӀа, норта болаш леладелга, боъонца йола партийни принципиальность деятельностаца говза таръеш леладелга. Къаман гӀулакхаши цун сийи доредеш, дерригга прогрессивни хьалхалатташи мел дар хьаллоацаш хила деза вай. Укхаза а хьаза йиш йолаш дац къаман ограниченность е къаман нигилизм, моллагӀа дале а интернационалистически гӀулакхаш гучадувлилга.

Вай республика хьалашка интернациональни кхетам лулга атеистически чунца бувзам болаш хила деза.

ТӀеххьарча шерашка парте обкомо, горкомаша, райкомаша, юкхьанцарча партийни организацешца дикка тоабаьб Ӏилма-атеистически болх.

Парте областной комитет гӀерт из Ӏилман ларда тӀа ходам болашши долабе, цун мах мероприятей дукхалга хьежжа а ца беш наькха санхетамах гӀулакхаштен цо еча влияниега хьожжа байта, новкъостал ду къаьвача замах юхедисача зенеча гӀулакхашта кӀаххарбоала, вахаре хьинаре позици йолаш хилийта.

БоагӀаш бола болх чакхбаккхарах кӀезигагӀа я дика мульташа законодательство телхадеш йола моттигаш, кӀезигъеннай законагӀа йоацаш делаш хинна секташ, еза моттигаш оалача дукха нах ухаш хилар сецад. Республике вӀашагӀделлад Ӏилман атеизма ЦӀан йоагӀаш йола межвузовски кафедрен. Атеистий кадраш кийчъелга шердаьд.

Бакъда, даьчох кхоачам хинна соцца хӀанз а боъо яц. Дина гӀулакхаш хӀанз а чоалхане долаш да. ДӀадалаза да пхьенаш лехар, урдош нийдар, озабезамаш дар, кхыдараш санна дола къаьгарча замах юхедиса реакциони гӀулакхаш.

Цу тайпарча хьале керда обрядаши традицеша вахара юкъейоалаяра вӀашагӀъехкача комиссеша хьинаре болх бе безаш бар аьнна хеталу. Бакъда, из долаш дац. Дукхаза критика яь йоллаше а республикански комисси а яц цу гӀулакха шийтара хьохкам душ.

Вай кхоачамбоацарий хьакъехьа дуццаш я укх тайпара факт а. Парте обкома, горкомий, райкомий решенегӀа партийни комитетий лаьрхӀа лекторски группаш вӀашагӀъехкар нохчийн гӀалгӀайн къамех болча кулгалдеча болхлоех, ислама критика еш а сектантий реакциони болх хьегучабоаккхаш а выступленеш цар ергйолаш. Группаш вӀашагӀъехкай, хӀаьта лекцеш-м хьалха а санна йоацаш я.

Хьадда дӀадаккха деза бахача наха атеистически кхетам лулга вӀаштӀехьдаккхара гӀулакх ба ца хеташ, дукхача хина бехктокхаме ца хеташ леладелга, дина гӀулакхаш доахкача наха юкъе беш бола индивидуальни болх чӀоагӀбе беза, динах тешаш бола нах хьинареча общественни вахаре юкъеоза беза, беррийгача бехктокхамеча болхлоша, интеллигенце шкалаша, къаьстта а нохчехи гӀалгӀаехи бараша динах юхедисача гӀулакхашта духьала лоаттабеча къовсама шоашкара хьожам тергболаш вӀаштӀехьдаккха деза гӀулакх.

Коммунистий хьалъяра декъера толамаш дукхагӀча даьнъе общества идейно-нравственни потенциалага хьежна белгалдоалаш да. Парте къаьстта чӀоагӀа теркам тӀабохийт лакха нравственни уйла йолаш, социалистически общежите нормаш цӀена кхоачашъеш, гучадуала антиобщественни гӀулакхаши вай обществана хийра йола правонаш лоалуш хургбоацаш советски нах кхетам луш хьалкхебара.

Керда сага хьалкхевелга потребительство, дукха рузкъа Ӏоаде гӀертар, спекуляци, социалистически доалахьенна къоалаш дар, тунеядство санна йолча нийрча яленешта духьала эггара хьинарегӀча тайпара а хьадда а къовсам лоаттабарах дӀахада йиш йолаш дац. Дуца эшаш а да, КПСС ЦК Пленуме белгалдаь ма хиллара цу гӀулакха безне дараш алхха «дӀалахача ханах юхедиса гӀулакхаш» хинна ца Ӏелга. Царех дукхача «хьалрий» бахьанаш леха деза тахарча практике а, цу юкх болхлой кхоачамбоацарашцара, вай дегӀаахара реальни проблемашцареи халонашцарех, кхетама балха юкъерча кхоачамбоацарашцара.

Цунца цхьана муӀарал де дезаш да вай негативни яленешта чӀоагӀа духьале оттае ца магара. Цхьаболча наькха боъонца йолча потреблене боарам вӀалла а цар хьегача къоца, цар нийдеча аьале боарамца нийслуш бац. Алхха дӀадахача шера вайцига гучаьяьххай цхьа миллиони ах миллиони сома мехьа материальни рузкъа ца тоъаш а лечкъадаь а 1926 моттиг. Лаьцад 300 совгӀа спекулянт, гучаьяьккхав кхааш нийдаь 19 саг. Къаьстта чӀоагӀа новкъа хеташ хӀама да цу наха юкъе административни боахамен органий кулгалдеш бола болхлой хилар. Царех за Старопромысловски района прокурора заместитель хинна З. Джамалдинов, милице Октябрьски райотдела начальник хинна Х. Дадаев, кхыбараш.

ТӀеххьарча шерашка гучаьяьхай зуламхой группаш потребительски кооперацие системе, юрта боахаме, гӀишлошъеча организацешка, кхы дукхача предприятешка.

Милице мугӀарашта юкъе хила боъо йоаца цхьаццабола нах цунна юкъе бахара гӀо деш хӀама хиннад кадраш хьакъеста а еш балха тӀа хьежжеча шерра яьржа хинна протекционизм. Кадраш хьакъоастаярен дӀашийсьярен принципаш телхаяр, протекционизм делаяр, зулам гӀулакхаш дедадар бахьан долаш балхара дӀаваьккхав МВД министра заместитель А. Ю. Гелагаев, кхы дукхча гӀулакхаш тӀара нах.

Хьалха а санна чӀоагӀа зене хӀама да общественно пайданеча къахьегама юкъе къахьега могаш бола нах ца оаяр, из бахьан долаш хьахул тайп-тайпарча негативни яленешта йола кӀийле, хьаю шабашничество, тунеядство, корта бохабу маларш мелар, къоалаш дар.

Партийни комитеташ, юкхьанцара партийни организацеш, хӀара коммунист декхарийла ва уж дерригга антиобщественни гӀулакхаш дӀадахара тӀехьа къовсам лоаттабе, масса а моттигашка боъонаш телхаяра профилактика яра болх чӀоагӀбе. къахьегама коллективий йоккхийча торонех биззагӀа пайда эца. Социалистически общежите нормаш телхаелга вӀалла мегийтаргдоацилга дӀахойташ хьал оттаде деза, царна духьала оарцагӀъаккха еза общественни мнени, тунеядцей, корта бохабу маларш мелархий, хулиганий, халкъа рузкъа лечкъадерий ногашта кӀалхара лаьтта доагаргдолаш.

Къаьстта теркам тӀабахийта беза, йоах докладчика, кагирхошта кхетам балара. Цу хьакъехьа республике кӀезига болх чакхбаккхац. Кагирхой дийша, нравственно унахцӀена, коммунистически идеалашта тешаме болаш хьалкхуаш ба, советски халкъа дикагӀйола традицеш цар боча лора а ю, дӀахо дегӀа а яхуьа.

Цунца цхьана, КПСС ЦК Пленуме ма аьлара, вайга «сагото нйт цхьабола кагий нах граждан хила тӀехьабусаш хиларо, политически кхетам кӀезига болаш, индивидуальность йолаш хиларо, тахан обществана эшшача моттиге къахьега безам боацаш уж хиларо,.. знанеш йолаши къахьегам безаши хиларца белгала а боацаш, дайнойн ахчах нийцача безача маьха хӀамашца белгала хила гӀертаро». Вай республика кагирхошца кӀезига бац цу даьнъе дешаш бараште юкъе а, дешара тӀа ца кхуваш, чӀоагӀа политически сакхетам боацаш, харцахьа лелаш бараш.

Партийни комитеташ, советски, профсоюзи, комсомольски органаш, просвещене министерство, профтехобразоване управлени, педагогически коллективаш, ЦК Пленуме белгал ма даьккхара, шоаш кагирхошца беча балха тӀа декхарийла я саг алхха цхьайолча знаней дукхалах кхийна ца Ӏеш, эггара хьалха шийх йоагӀаш йола идейни установкаш, морали хьашташи доахка, къахьегамеи вахача-лелачеи лакха культура йола социалистически общества гражданин, коммунизм хьинаре хьальер хьалкхевелга Ӏалаща де.

Советски хьехархочох ЦК Пленуме вай берашта кхетам балара обществас хинал вар, агитаци пропагандеча, беррагача идеологически балха тӀа парте ший тешаме гӀонча санна лоархӀ аьнна цӀи яьнккай. Республике тӀа-тӀа дукхагӀа кулаш боагӀа педагогически балха говзанчаш, цар кхетамца леладу кагий нахи мехкарийн политически дегӀакхувлилга, шоай кӀаьхий знанеши опыти дӀалу царна, коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гӀулакха уж юкъеувз. ХӀаьта а вай школашка хӀанз а кӀезига бац хьехам балара балха боарам лохача боарама лелабеш, лакха граждански позицеш йоаца хьехархой.

Керда саг хьалкхевар, из чӀоагӀа коммунистически доттагӀийла йолаш хилийтара дийнъе бехктокхаме декхараш латт общественни Ӏилмай специалистаи хьалхашка.

БӀарча хьанийача вай обществоведаш лоархӀабу цу декхарех. Царех дукхагӀбараща хьинаре дааькъа лоац пропагандистски балха юкъе, хьохам лулга лакхача боарама хулга Ӏалашду, студенташта чӀоагӀа знанеш лу, марксистско-ленински теорецара цар безам совбоах. Бакъда, халахете а, вай тахан дӀа ца аьлча далац царна юкъе, ЦК Пленуме ма аллара, хано тишъяьча конспектагӀа, безам тӀа ца оса, вахарца йийза йоаца лекцеш ешаш, занятеш лакхача теоретически боараме хулга Ӏалаш ца деш, дешаш яра уттаде къехкаш бараш а болаш хилар.

КПСС ЦК Пленумо кӀоаргга тахкар дуней халкъашта юкъе латта хьал, шин дуней системана юкъера къовсам шӀакха ца хинначча тайпара кхохнабеннача хьале беча идеологически балха белгалонаш, США империализм парте леттан доле ультрареакциони низаш чӀоагӀа хьарддаьнача хила хьинаре контрпропагандистски болх бара хьадда наьъаш белгалдьхар. Къулбасеца Кавказа республикашта, цу даьнъе Нохч-ГӀалгӀайчена а, тӀаерзаьь ю моастагӀал доала пропаганда харц хилар хьагучадаккхара укх тӀеххьарча хана хьадда мероприятеш чакхьяьхай парте обкомо. ХӀаьта а из болх дикка чӀоагӀбанза барбац.

Белгалдаккха беза ба, дуней халкъашта юкъера хьалаш чоалхане долча хана къонача ноахала Даьхе йийхий хилийтаран цун кхерамзе Ӏалашъяран бола бехктокхам дегӀабоалабари чӀоагӀбари, социализма моастагӀашца машар хургбоацаш кагирхой хьалкхебар, революцена карагӀдаьнараш лорадара йола цар кийчо лакхьар чӀоагӀа лоархӀаме хилар.

Идейно-кхетам балара балхацара моллагӀа дош вай хьаьге а из толаме леладайтара эггара чӀоагӀагӀа эшараш кадраш хинна а хиннай, йолаш а я. Парте лакха мах бу шоаш ахо ца беш пропагандисташа, лектораша, политинформатораша, агитатораша, журналисташа беча сийдолча балха, цар творчески хьинари лехараши хьалхуьц, шоай идейно-теоретически знанеши балха говзали лакхъеш уж хилийтара хадданза йоакхо ю.

Бакъда, идеологически балха лоархӀам айлуш болча, идеологически процессаш чоалханеегӀа ерзаш йолча хана, Пленуме белгал ма даьккхара, идеологически кадрай бехктокхам кхы а айбе, цу лоархӀамеча сфера тайп-тайпарча участкашта кулгалде оттабаьрашкара доагӀар цӀенхаштта хьадеха деза.

Толам боаккхилга кадраех тийша долга теркал а даш, партийни организацеша де мел доагӀар данза даргдац ерригача идеологически участкашка чӀоагӀа дийша, махаца болх бара опыт йола, коммунистически идейность хилара, тӀадилла гӀулакх кхоачашдеча шоашкара доагӀар чӀоагӀа хьадехаши бехктокхам болаши хилара даьнъе хьокхам гойташ кадраш хилийтара.

Идеологически балха боарам, ЦК Пленуме аьнна ма хиллара, дукхача даьнъе тийша ба хӀара партийни комитето, цун хӀара отдело кӀоаргга цун чулоацам тохкаши политически боахамеи декхараш кхоачашдара лоархӀаме средство цох лоархӀаши хиларах.

Укх деношка, аьлар А. В. Власова, КПСС ЦК июньски Пленума документаш кӀоаргга Ӏомадарали уж дӀадовзийтарали, цун решенеш кхоачашъяра къахьегамхой оарцагӀбахарал лоархӀамегӀа дола декхар хьалхашка латтац. Июль бетта парте горкомаша, райкомашка шоай пленумашка, юкхьанцарча парторганизацешка шоай собранешка Пленума решенашкара, КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Ю. В. Андропова къамаьлацара хьадоагӀа декхараш дувца. Централни Комитета установкаш кхоачашъяра хьадда наьъаш белгалдаха деза.

ЦК Пленума балха итогаши цун решенеш кхоачашъяра доле декхараши дувца деза халкъа депутатий моттигерча Советий сессешка, комсомольски а профсоюзни а органаша, министерствайи ведомствайи коллегеша, творчески союзий правленеша.

Тахан вай кхачад пятилеткан юкъ еъаьлуча, ах лийъбаь баьнаб. Ха вийга хьежаргьлц. Меньаь, ледарло дӀаяккха еза. Вай ерригга торонаш балха юкъейоалае, доагӀар чӀоагӀа хьадеха, хӀара балха моттиге лакха интенсивность хулга Ӏалаш де деза. Укх шерара план кхоачашъярах далац вай декхар, вай иштта ца деш дисар чакхдоаккхилга, пятилетна дӀайолееннача хала дене тӀайиса продукци дӀатоккхига Ӏалащданза даргдац. Цу дерригие парте областной комитетагара, НГӀАССР Министрий Советагара, парте горкомашкареи райкомашкареи, горрайисполкомашкара дӀадех хӀара промышлени предприяте, колхоза, совхоза гӀулакхаш хадданза теркалдела, хьадда бола политически организаторски болх чӀоагӀбелга. Республике хилийта йиш яц цхьаь цаӀ тӀехьаюсаш йола коллектив!

Вай тергагӀертад партийни организацешка еча отчеташтен хоржамаштен, дӀайолалуш я районни, городской, областной отчетно-хоржама партийни конференцеш чакхьяхара еш йола кийчо. Организационно-партийни идейно-кхетамен болх лакхача боарамга кхоачабаь, вай ерригга планаши декхараш кхоачащдаь кийъадаха деза царна.

Укх денашка чуйнна хьуакъам чуэцаш ба, доакъар Ӏалащдеш да, дӀаболабеннаб соми баьцдавараши чубераьбе. ЛоархӀаме да цхьеккха ди дезьа ца доадайтар, дийна вӀаштӀехьбаьнна, дисциплина йолаш хулга. Хьал мел кхаьаь беркат хайнахьеи эша ца долийташ чуйца дакка деза!

Партийни алкини ма могга чӀоагӀъярца, кулгалдара стиль, формаш, методаш хадданза эргайоахаш тоаярца, хӀара балха моттиге гӀулакх корта болаш леладар, бехктокхами дисциплинеи хилар чӀоагӀдарца вайна карагӀдарга республика коммунисташта, къахьегамхошта хьалхашка латта доккхий декхараш толаме кхоачашде. Шийъ къамаьл чакхдоалаш А. В. Власова тешам белар областной партийни организаце беш бола идеологически, массово-политически, организаторски болх тӀагӀерттан лерргӀен эргабоахаш тоабергхиларах, коммунистий, беррригача къахьегамхой сакхетам, творчески къахьегамен хьинар КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дӀадехараца хьежжа лакха хулийтилга Ӏалащдергхиларах.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома X пленум

ДЕШНЕИ ГIУЛАКХЕИ ЦХЬОАГIО ЧIОАГIЪЕ

Нов. А. В. ВЛАСОВА докладагIа йола пренеш

Пренешна эттара хьалха къамаьл дир КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. [illegible]

Города коммунисташа, беррагача къахьегамхоша, аьлар цо, чIоагIа къоабалъеш тIаийцай КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш, Юрий Владимирович Андропова къамаьлца белгалъяьха программни положенеши выводаши.

Тахан города парторганизацешка къахьегама коллективашка кIоаргтен чIоагIа безам тIабахаи Iомаеш а ювцаш а я Пленума материалаш. Маьхера предложенеш кIезига телац идейно - политически болх дIахо эргабаькха тоабара. Царех дукхха ираш уих тайпара маIан долаш я: керттера уйла чоалханеча хьалашна болх беча коллективашта тIаяхийтар; хIара коммунист идеологически партийни поручени йолаш хулга вIаштIехьдаккхар; ахьа итогаш еча хана дикала хьовхамаш керттера лархIар.

Боахама, идейно - кхетамеи организаторски балха цхьоагIо хулга бокиъоица Iалашданза. идеологи — идеологий гIулакх да, производство — боахамхой гIулакх да яхаш хIанз а дувцаш дола хабараш юхатоханза дарг дац.

КПСС ЦК решенешка хьежжа доккха даакъа кхоачаду къахьегамхоашта экономически образовании яларен экономически кхетам баларен системана. Пленумо белгалдаьхар экономически образовани знанеш сина ца Iеш, практике уж чакхъякха Iомабе а безаш хилар.

Цу гIулакха вай дIададакха деза керттера кхоачамбоацар. Бакъдар аьлча, массидолча хIамана хьалхара жоп деха дезарга партийни комитеташкарен партийни организацешкарен. Цхьабакъда, ЦК Пленума соцам тIа хьажда белгалдаьнкхад, экономически образовани вIаштIехьдаккхара хьалхара бехктокхаме иштта министерстваш а, ведомстваш а, профсоюзни организацеш а хилар. Уж цу дешага вIалла хьежац ала йиш яц. Хьож, цхьабакъда, халахете а, геттара кIезига хьож.

Тахан доклада тIа геттара ира оттадаьд къахьегамхошта Iилма - атеистически кхетам балара уйла чIоагIа тIалхийтанза, из болх лелабеш йолча кадрашкара доагIар дизза хьадеханза дарг ца хиларах дола дош.

ХIаьта цу гIулакха доккха новкъостал дулургдар, бакъдар аьлча, цу хьалхагIа вIашагIделлача атеизма Цiенга. Цхьабакъда, книгаш хиина помещени таханарча дийнахьа яьсса латт. ХIанз а къовстадь даьнпадац финансировани яра, кадрай дешаш. ХIаьта Iилма - атеистически пропаганда дешашка хьожаш йолча идеологически активана методически новкъостал данза дарг да хилар гуш да.

КПСС ЦК Пленума документий дIаьхелахи кIоаргелакх хIара газет дешари радиога ладувгIари, телезритель дIакхетаварал, хьинаре, хьалхашка латти декхар кхоачаддара тIаберзабаь беча балкаца пятихетна кхоалагIча шерен бIарчача пятилеткай планаш кхоачашъяра республикера къахьегамхой оарцагIбаха областной партийни организацига дизза новкъостал дарал доархIамегIа а долаш декхар дац массови информацек пропагандан средствай болхлошта, аьлар телевиденех радиовещанек НГIАССР Пачхьалкхен комитета председателла С. М. Лагутина.

ХIанз Нохч - ГIалгIайчен карта тIа цхьа моттиг яц, сурт оттадеш В. И. Ленина радиох ма аллара, «нахьат доацеи гаьнал - таргал ца къерден газет» дIа ца кхоачаш. Тахан радиоген телевиденеген ладувгIаши хьожаши ба республике баха беррагаш а хIана бац аьнна бола нах. Денися бийсашнех 7 сахьата шин программагIа ю радио передачаш. Шоай программаш кийчъю иштта 32 районни, заводской, колхозни радиовещание редакцеша а. Шин канала чу гIолла трансляцю Центральни телевидене кхаь программанен моттигерча цхьан программанен.

МаIанген хаваген диллача таргтара вола бакъахьара турпал эш советски наьха кердача ноахала, яхаш дийцар КПСС ЦК Пленуме. Тха программашка кIезига дIахьхайкаьяц республикерча цIи хезача нахах лэъаь очеркаш, дувцараш, документальни кинофильмаш. Къаьстта уйла тIайохийт интернациональнни атеистически кхетам балара деша. Тха программашта юкъеьоаланьй «Ленински доттагIал бахьан долаш низ болаш да вай», «БIаргчача цхьан дезале», «Атеист», «ДоттагIий экран» яхарал санна йола рубрикаш.

Хана леламо ше хьалхарча юкьнге оттабаь идеологически гIуланхий лоархIаме лостам ба контрпропаганда. Из тема гуш а моттигерча телевиденех радиох программашка. «IиндаргIа доазол дехьа», «Сийрдабаьннача санхетама къахьа мах», «МеткIаьлен дувцараш», «БIаргадайнараша дувц» яха а дукиха кхыйола а передачаш яьй. Микрофонашта хьадхашка къамаьлаш ду капиталистически мехкашка командировке баха хиннача болхлоша, гIулакхерча наха. Хаьда масалаш а кхувлаш дувц цар империализм халкъай моастагIа хиларах, цун социальни айпех, къамийн рассини нийсхо цуи ца хиларах. Передачаш яьй сионистий масс тайпара кхловзалаш хьагучайоахаш.

Цхьабакъда, тха балха тIа кхы а кIезига дац тайп-тайпара кхоачамбоацараш.

ХIанз а массаза дика вIаштIехьдалац тха хьалхашка уагга йоккхий социальни проблемаш болхлочун суртсибатага гIолла дIакхахьа, гIулакха тIара, кердадар, прогрессивни дар бахьан долаш лоаттабеча къовсамера саг дIахьокха.

Республикерча издархошта белгталара хIамаш карагIдувл вахара лоархIамеча темаех йола произведенеш хьакхоллара даькъе. Цхьабакъда, парто хьех вайна карагIдаьнна чу тIа сатий ма Iе, даьхача толамех кIезигагIех де дезарех дукхагIен де къамаьл яхаш, йоах НГIАССР яздархой Союза председателла Р. С. Ахматовас.

Парте обкома хьалхарча секретара нов. А. В. Власова доклада тIа массе оагIорахьара критика яьй долаш долча кхоачамбоацараште, цу даькъе яздархой Союза балха тIа дараш а. Хьагучадьхад цу кхоачамбоацарий бахьанаш, хьахьекхад вай парте ЦК июньски Пленумо дIадийхарашка хьежжа уж дIадохаргдола наькъаш.

Республико чIоагIа евъеш белгалъяьхар исторически юбилеш: Нохч-ГIалгIайчен автономе 60 шу дизари нохчийн гIалгIайн шоай лоIамагIа Россеа юкъебаха 200 шу дизари. Тоъал хальннай уж денош художественно хьалъоккхара. Цхьабакъда, творчески болхлоша хIанз а хьаихеллац вай халкъа вахара сел лоархIамеча событеех йола произведенеш.

Таханарча вай литература доккхийча кхоачамбоацарех цаI — из я ремесленничество. Цхьабола новкъостий, радиои телевиденей, кенайоавон тайп-тайнарча организацешка шоаш болх беш хилара белгталара опыт а Iоаль, яздархой хила чIоагIа безам этте хул. тIаккха, цхьацанахьарча бувзамех пайда а эцаш, юкъенхухь, кепаеташ арайоах шоай сочиненеш, цу тIа а геттара купалахьа книг а яьй. ДIадийгIача геттара чIоагIа кестеш, кхайнеш хул. Хала хет, талантливи хIамаша дIалаца езаш йола моттиг издательства планашка цу тайпарча сочиненеша дIалуваш. ТIаккха цхьоннена а баьа бац цу тайпарча авторий книжкаш дIа па эцаш дуккача шерашка складашка вIашка а детта е книжни тикай тархеш тIа денаша а дила дадар яхаш.

Издательствана цIенхаштта Iоттар е йоагIа кулгайоазошта еча редактированнех лаьца. Дукиха стилистически гIалаташ тIадола книжкаш доагIа дешарий истола тIа. Иштта арадийнинад М. Мамакаева «Зьлмахаь» яхе, В. Богданова «ТIехьаяхача гуйран деноша» яха книжкаш.

Массаза а принципиально нах бац тха критика. Тернал ца еш йата йиш яц, критикаша, марксистско - ленински этико дIадехараш теркал а ца деш, боарам боацаш чIоагIа хестаь мара цхьаккха критически замечани тIайоаца материалаш наца а етташ книжкаш дешараш тувлабе гIерташ йола моттигаш.

Машар боацаш хила деза вай воай искусства идейни позицеш миччa бесса яь а кегае, вай революцинни исторех, вай таханарча денах дола харцдараш наьха кертошка дувшаде гIертарца.

Вайна эш керда творчески уйлаш, керда книжкаш. ДIахорча тхоай балха хьакъале хьехам ийбергба оаха Пленума материалашкара бизза а оазбезам боацаш а мах бертба тхоай балха.

Къамаьл ду бурув тохара балхий Малгобекски управлене бурувдеттачо Н. М. Хашиева. Цо йоах, КПСС ЦК июньски (1983 шт.) Пленума решенеш ший къахьегама коллективе де дезарий йоккха программа санна тIанйцай. Парте решенеш кхоачашъяре, коммунизм хьальяра гIулакха юкъе тхоашкара доагIа даакъа лацара дола хIама де гIерт тхо, аьлар оратора.

Нагахьа санна гучахьа дIаоале, хIана ухя сахьате тха идейно-кхетама балха тIа кIезига дац кхоачамбоацараш. Шорттига лел формализм дIаянкхара гIулакх, сагота хул экономически а кхыкеттел политически а образоване системерча занятешка. Иштта хул из идеологически активе хьачукхувла нах кийчо йоацаш, къахьегамхошта дагадоакха дешаш кIоаргта теркал ца деш хиларах. Деш дола къамаьл, нагахьа санна иштте аьлча мете, гIулакха технически оагIох — гойтара агитаци кийчъярах, галаIара е дешара эша хьалаш вIаштIехьдахарах, кхыдарех хилча — деррига а дика да, цхьабакъда, наха кхетам бала безача, овсарен динен къахьегаре уж оарцагIбаха безаш дола гIулакх оттаделча, цу тайпара «активисташ» массаза а яхар мо бох, шоашка даьча хеттарашта хьалдаи дизлаи жоп дала магац царна.

Пленума материалаш цига новкъоста Ю. В. Андропова кIоарген чулоацам боккха болаш дах къамаьл лаьрххIа Iомабаьчул тIехьагIа управлене коммунисташа лаьрхIад идейно-кхетама балха юкъе кхы а хьинаргIа даакъа лаца, нахаце беча балха керда, эффективнегIа йола формаши методаши хаданза леха, наьха санхетам лакхбалар, культура, духовни хьашташ массе оагIорахьара теркалде. Управлене партийни организаце ший гIулакхаш эргадоах коллектива хIара члена къахьегама хьинар айдента, къахьегамца санхетаме гIулакх хила Iомабелга цхьан-юкъа лелаю кампани а хургIоацаш, беррагача идейно - кхетамен массово - политически балха керттера, магистральни лостам а хиина дIаоттаргдолча тайпара.

Доккха дика хетар хул сона, болхлочов - бурудеттачоа, тахая, ЦК Пленум хинна шин кIира мара ца даьннача хана, общественни вахара дукхача доакъошка цун идеяй йокиха влияни хIанзале а холуш хилар дIаовлаш. Алхха цхьа масал доаладерга аз. Пленумен сессен итогех лаьца управлене подразделенешна хиннача собранешна тхо дIахьалхашкахьа ахора новкъардо еш йолча халонех лаьца сел гучахьара, теркам тIабохийташ дола къамаьл ца хула дукха хьаяр.

КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Б. К. Чагаева аьлар: «Района къахьегамхоша дег чура къоабалъю, хьаллоац КПСС ЦК Пленума решенеш, вай парте ЦК Генеральни секретаре новкъост Ю. В. Андропов СССР Лаьххьарча Совета сессе СССР Лаьххьарча Совета Президиума Председателла харжар. ТIанйнача решенешка наха гу идеологически, политико-кхетам балара болх кхы дIахо а эргабахарах, производство сихьярах, халкъа торо, культура айярах, вай сийлахьча Даьхен экономически, обороннина чIоагIбарах бола КПСС ниъь лерратIа вахаре дIабахьар.

Сунженски района партийни организаце доалахьа йоккха торонаш я, идеологически, массово - политически болх кхы дIахо а чIоагIбара, цудухьа тха декхар да ЦК Пленума решенеш ларде а лувнаш, кхетам балара, экономически, социальни де дезараш кхоачашдеча пропагандаи агитаци ерригача средствах кхы а эффективнегIа, кхолламегIа пайда эца.

Эттара хьалха тхо ма хулла бизаргIа пайда эца гIерт цу хьакъехьа политически дешара системах, пропаганда массови формах, нелайоазонах, дешаца еча политически агитацех, идеологически балха кхыча торонех, формаех. Оаха хьадех из болх хоадаме, корта болаш хилар а къахьегамхой массе а категорешца бар а.

ДIахо къамаьл дечо дийцар атеистически балха юкъерча кхоачамбоцарех. Бусалба дина секташ юкъеоза гIерт политически тIехьабиса нах антиобщественни гIулакхашта. Дина культах дола законодательство телха а деш цар къайлагIа вIаштIехьайоах шоай сборешашка акха ратуалаш кхоачаш а еш царна юкъе «зияр» а долаш. Тхона хIанза а мегаьдац цу тIехьадисача гIулакхашца лоаттабеча къовсама юкъе цхьаьца болча коммунистий пасиони позици дIаникха. Цунца мара кхетаде йиш яц коммунисташта бIарга а гуш Галашка дуккача шерашка «Кунта-Хьажий» тоабе хилар. Советски законашка гIолла а доацаш цар гулъю «кхел», цига къестаду тайп-тайпара дешаш. Юртсоветаген администратовни органашкен дIа а ца кхоачийташ, динах тешараш нхерабу, бокъо йоаца хIамаш леладу.

Дукха болх бу тхона районера Покровски православни килаэо, массехкача сектантски кераста формированеша.

Тахан тха декхар да активисташ, беррига коммунисташ, идеологически фронта беррига балхатой вигатнени гIулакхашца къовсам лоаттабе гIоттабар, хIара сага, вахаре денале ниъ лувца, коммунизм хьинаре хьальечар мугIарашка дIаотта гIо дар.

НГIАССР кхерамзлен комитета председатела В. И. Белоусова керттера теркам бир мелкобуржуазни психологеца, идеологеца, цхьебола нах пачхьалкхенгара шоаш къахьийга дьккхачул совгIа ма хулла дукхагIа пайда бакха гIертарца лоаттабеча къовсама проблемашта.

Харцаьа хургда нагахьа санна областной партийни организаце, из гIулакх кхоачача органаша, общественносто цу хьакъехьа болх баьбац аьлча. Болх кIезига баьбац. Амма тIехьадиса гIулакхаш долаш де, царца машар боаца къовсам лоаттабе а беза.

КПСС ЦК июньски Пленуме белгалдаьккхар, партийни органицацеш ше вIаьках хургволаш пачхьалкхен общественни имуществах пайда эца гIертачарна, базар еш, кхаьш ийдечарна, паразитически хьисапе бахачарна гоннхьа ловргдоаца хьалаш хьакхолла декхарийла йолга.

Социалистически мировоззренеца дужаш доацачарин къовсам лоаттабеча лоархIаме да, законал совгIа массе наьха, массе идеологически балха тороний хьинар.

Къамаьл дечо йоах, республике дукха къоалаш ду пачхьалкхен боахама. Бакъда, бехкеболчаргара зIамига даакъа мара хьадаккхац. Растрата, къоал, недостача хиларах материальни мохьалаш телхаярах хинна доккха зенаш дуккхача предприятешка, организацешка, совхозашка, колхозашка боахама дIатIадехя.

Фу хулге лувц Грозненски дулхакомбинатаъ кулгалхоша, къоалдарах, недостча хиларах, продукци телхаярах хиина 349 эзар сом зе производства затраташта списать деш, 2 эзар сом мара бехкеболчарна дIатIа а ца дулаш? Шекар деча заводе а иштта списать даьд 339 эзар сом, хIаьта бехкеболчарна дIатIадиллад алхха 3 эзар сом.

Из деррига гучахьа ду, дима бехкечарна тIера, гIаша тIера хий санна дIабоал бехк. ДIадаьккхадад кхаш кIделга а. МоллагIа кеп йолаш из дале а цун зулам ма дарре дова. Кхаъ ийбечо ший гIулакхашца наьха тешам боабу советски управлене аппарат цIена, къийсхо, законность леладеш хиларах. Иштта айхьа гIулакхашца цIенхашта лира къовсам лоаттабе беза, идеологически торонех, закона шиах пайда а эцаш.

Дош ду КПСС Назрановски района хьалхарча секретара А. А. Малиева. Цо аьлар:

— КПСС ЦК июньски Пленумо белгалдаьккхар, Iалманца чIоагIъаь къамаш политика — социализм эргайоахаш дегIаккхувлаш парте беча болхах къостал гургдоаца даакъа долга. Из толара керттера хьая — къахьегамхой пролетарски, социалистически интернационализма хьисапе кхебар.

Цу дешай массе хана теркоеш я районни партийни организаци. ТIеххьарча шерашка доккха толамаш даьхад район социально - экономически дегIаяра. Лакхдаьа, наьха политически а къахьегама а хьинар.

Бакъда, къахьегамхошта интернациональни, Iилмаатеистически кхетам балара болх кхы дIахо а чIоагIбе беза. Из болх беш массе хана дагалатта деза идеологически болх даим а деррига чулоацаш хила беза кха ленински дIадехар. Баьча тохкамо хьахьекхар цхьайолча парторганизацешка къаьстта гуш йола негативни моттигаш ца хиларах сатийна а сашорта а хилар. Иштта сагIехамо цIенхашттача кхоачамбоацарашка вугарва. Масала, кIезигача хана тIахьожама кIалхардалийта мара дезанзар культах дола законодательство кхоачашдара дешаш, цу сахьате дина авторитеташ тохабелар Назрани къайлагIа ламазаш ду вIа хьаделла, болх беш мальждиг долише а. Кхы а фенташ я коммунистически морала принципашца, социалистически вахаре хьисапаца па юшаш. КПСС райкома бюрос принципиально мах бу цу балха хьакъехьарча зIамигача а ледарлоний.

Райкомо хIара денна хьадех кулгалдеча кадрашкара коллективе бу боахама болх кхетам баларца бийза хилар. Хан - ханнахьа ладувгI кулгалхоша шоаш идейно-кхетам балара балха юкъе даакъа лапара еча отчеташка.

Бакъда, болаш ба цу балха лоархIам ца кхетабу кулгалхой а. «40 лет Октября» яхача совхоза директор хиннача Албакова оамале дар алхха администрировани яр, но теркал дацар къахьегамхой хьашташ, цар йоакхо а яцар. Цхьаболча даькъе на бахьан долаш лохделар совхоза производственни хьохкамаш, кулгалхо ше а телхар.

ХIаьта трикотажни фабрика директор хиннача Батурина духхьал хьайоахар, наха кхетам балар — ший гIулакх дац.

Школай балха проблемашта хетадир ший къамаьл Нохч-ГIалгIайчен просвещене министра С. М. [illegible].

Тахан республике болх беш я 511 школа, цига дешаш ва 250 эзар дешархо. Уж кхебу шийна юкъе педагогически къахьегама дукха говзанчаш болча 13 эзар сагех латтача хьехархой эскаро.

ТIеххьарча шерашка республика школаша цхьацца толамаш даьхад берашка, кхувшбоагIаршка, кагирхошка дешийтача, царна хьехам луча даькъе. Цуннца цхьана, КПСС ЦК июньски Пленума дIадехарашка хьежжа дешархошна дешийтара, кхетам балара анализ йойя, шаьра гуш хургда, тха балха тIа кхы а дуккхадараш тоаде дезаш хилар.

ХIанз а лоха я дешархой знаней дикал. ДукагIча даьнье цийслуш йола оцения. къаьстта а юрташка хIанз а дIаяьржа йола «ихоъ» я. ХIаьта, цицьаза цо а хьакхочаш долаш дар дизза.

Республике хIанз а доккха яьццалац всеобуча Закон кхоачашдора проблема. Нийслучарех да дешара шу чакх а далале даьца шоай бераш республикан арахьа балха дIанхуйлар. Всеобуча юкъе ца оваш мост-масте дуе цхьаьца айй долча дезалере бераш. Цигаза даьша кхайна балала маьре ухийт йиIигаш, цунца дувзадена дешар дIакхос цар.

Всеобуч — из педагогически проблема я, бакъда алхха цхьан халкъа образоване органий низашца из проблема яшха йиш яц. Эшаш ба цу лостамагIа халкъа депутатий городской, районни, юртарча а поселкови а Советаша беш бола болх.

КПСС ЦК июньски Пленуме дIайхача дешашца дийцаш хьехархочох, цун сий лаккхде а лораде а дезарах. цун къахьегам, быт, идейни а профессиональни а кийчо дикагIа хилийта йоакхо е езарах. Вай республике, хала хете а, массаннахьа а массала а йоагIIаш йола йоакхо яц хьехархочун.

ДукхагIча даьцье педагогически коллективий балха толам, царна кулгалдер малаа хьежжа хул. ХIаьта тахан, ала деза, просвещене министерства, моттигашкарча халкъа образоване отделаша школай кулгалхой хоржаш а царна кхетам луш а цIенхашттара гIалаташ дувнийталга.

Трибуна тIа — КПСС Ленински района хьалхара секретарь П. Н. Гризнов.

Таханарча пленуме доклада тIа, аьлар цо, цIенхашттара критика яьй Iилман-технически интеллигенцеца, кхоллама союзашта, организацешта. Цу ерригача критика лаза даакъа кхоач парте Ленински районага а.

Района вузашка болх беш ба профессорско-преподавательски составах воза 700 саг, хIаьта шера дешара заведенех арахьа 500 совгIа лекци мара ешац цар. Цул совгIа, уж ерригаш еш 45—50 сагал дукхагIа ца хулача преподавательски актива.

Советски общества экономически а культурни а дегIаахара дешаш парте доацих шоайла къовстаде йиш йолца дешаш санна. Цудухьа сагота да вай театраша, филармоне, яздархой Союза, кхыча кхоллама организацей балха тIа нийслуча кхоачамбоацараш та. Кхоллама союзашта, организацешта кулгалдеча нийсдалийта кховчамбоацараш тхона гу уих тайпара: цкъа-дале, театрий, концертни программий репертуар оттаеча культура министерства, культура отделий репертуарни комиссей бехктохам лоза хилийтарца. ШоалагIа-дале, вай доагIIаш долча хьинар гойтац, тIатеIIа дIахьоц культура а искусства а учреждениеш кадрашка чIоагIъяр. кхочам болаш яц нах балха тIа хьожабаре резерв. КхоалагIа-дале, хьекина интеллигенцена марксистско-ленински образовани ялара, из идейни дегIаена хилийтара система КПСС ЦК июньски Пленума дIадехарашка хьежжа яц.

Безам бар КПСС ЦК июньски Пленуме йийцача «кха хьалучох йолча механизмах» проблемах лаьца ала. Цу балха белгталара практика хьалиннай вай. Бакъда, хила езача боарам тIа йий-хьогI яз? Хьаьдарга вай, масала, паIдола политденош. Вай актуальни а лоархIамерча юкъарча а темаех докладаш ю къахьегамхошта хьалхашка. хIаьта быта дешашца дувзаденача хоамашта прогнозаш а планировани а яц. Со на хет, бакъахьа хургдар хIара вIашагIкхетаре Кхачам программа кхоачашъяра, наха бытовой медицински гIулакхаш ду сфера дегIабоаларя хьакъехьа дувпара терко йоре.

Информационно - пропагандистски вIашагIкхетарий лоархIам малагIа ба ха гIерт вай.

Цунца цхьана белгалдаккхад безам ба, наха информировани яра проблема алкха кулгалдеча болхлой низашца йоашхалург ца хилар. ТIеххьарча шерашка практика юкъедоаладарад хержача партийни активаца информационни вIашагIкхетараш отчетно-хоржама кампани дIайолаю ях хача хала чакхдаха. Уил шера июне чакхдаьккхад цу тайпара 12 вIашагIкхетар, царна юкъе даакъа лаьцад 1000 гарга партгрупоргаш, цеховой партийни организацей секретараша, партконий а партбюрой а членаша.

Идейно-кхетам балара балха профсоюзаша юкъеьлоча даькъах дийцар пленуме облсовпрофа председатела Г. Г. [illegible].

Республика профсоюзий коммунистически къахьегама школаша, культура-сердалон учреждениеша, культура Дворецаша, клубаша, библиотекаша, киносета, спортиви, туристически обществаша шоашта юкъеоз дукха зераш къахьегамхой, гIо ду цар коммунистически санхетам, нравственность, мораль кхочча даьъе.

Цхьабакъда, кхетам балара балха боарам, цох хьехулача пайда коэффициент тахан парте хьалхашка оттаьача доккхийча а чоалхане а декхарашка хьежжа лаш.

Хьалдаргба вай коммунистически къахьегама школай болх, уж республике 2300 я. Дукхача, кхьметтел йоккхача предприятешка хIанз а вIашагIъехкац экономически дешара советаш. йоаца я методически кабинеташ уголокаши, гойтара пособеш. пропагандисташ йоацаш ба предприяте вахарах йола массазара информаци. Экономически дешара дикалах лаьца дувца йиш яц, нагахьа санна мехкадьтта а газови а промышленноста предприятешкарча 207 школа ладувгIархоех цхьабараш мара экономе лицевой счеташ йолаш ца хилча. Дукха пайда болаш йий маьхка комбинате арахьа продукце дикалах дувца занятеш, нагахьа санна цига къаьст-къаьста болча брак еча нахах ца дувцаш хилча? Эсала оттаьай дикагIйола опыт хьехара методика. Облсовпроф лаьрхIа я коммунистически къахьегама школай балхах бола отраслевой обкомий, предприятей профкомий бехктохам лакхбе, дешара дикал лакхбе.

Цхьайола экономически а социальни а проблемаш ялхар къаьстта лоархIаме а хеташ, пайдане хургдар халкъа эша товараш хьадеча коллективашта, гIов боахамаш долча предприятешта юкъе лаьрххIа йола республикански яхь йоаржайоре.

Профсоюзий областной совет хIанз болх беш я «Балха эстафета» яхача принципах агропромышленни комплекса юкъейоагIача предприятешта, боахамашта юкъе яхь йоаржаяра дешаш тIа. Къаьстта а теркам тIабохийт оаха отраслашкарча бригадашта юкъерча яхьа.

Къамаьла ду Наурски района «Калиновский» яхача совхоза партнома секретара С.-А. Я. Мигиева.

Укх деношка со цкъа беса яь Iийнавац тхоай совхоза комсаш лелаерашца, механизаторашца, хьайбаш лелараршца, аьлар цо. Коммунисташа а парте боацараша а цхьание санна къоабалъю Пленума решенеш, КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Ю. В. Андропова къамаьла положенеши выводаш.

Пленума решенешта гIулакхаца жоп луш, тха совхоза болхлоша пачхьалкхенга дулх, шура йохкара хьалхарча ах шера декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд, хьинар айдаь хьувкьам чуэца болабеннаб. Совхоз рентабельно болх беш я, юрта боахама продукци йохкарах пайда бу бIаь эзараш соми.

Совхоза теркам тIабохийт оаха болхлошка экономически дешар дешийтара, кхетам балара. Совхозе я коммунистически къахьегама кхоъ школа, къаьсттача экономика школа. Партийни комитето цахаддаш тIахьожам лоаттабу экономически дешара чулоацама, бухсоцаш хьахулар дикагIа хулийтаргдола наькъаш лохача дакъе пох пайда эца гIерт. Школай ладувгIархоша къоастаду шоай а коллективия а декхараш. лох производства резерваш, яхом бара а хорадара а лаьхаш. Царех дукхагIбараш агитатораш ба, цар шоаш Iомаль знанеш дIайоавийт наха. Дисциплина а правопорядок а вIаштIехьяккхарах, чIоагIъярах лоархIаме къамаьл хул тха наьха сходашка, «дийлача хаьхата» денопка.

Цунца цхьана, КПСС ЦК июньски Пленуме дIадехарашка хьежжа балха анализ йича, тхона гу нахаца беча балха тIа кхоачамбоацараш хилар. КIезига хилац тха формализм, юкъара мероприятеш чакхйоахаш йоагIаш йола йоакхо яц индивидуальни балха.

Вай дукха хувц оала дош а гIулакх а ца! хила деза яхаш. бакъда массаза а тIахьожам лоаттабац тIанийцача решенена. Республика Министрий Совето шоаьа решени тIанийцай тха Новотерски яхача юрта юкъера школа хьалъергья аьнна. бакъда гIулакх меттахьа даьнадац, классаш я школа когаметта лелаеча ах помещене. ХIаьта тхона бе-башха доаца хIама дац, малегIча хьалашка дешаш, хьалкъал хьацаш бе кхоана даьшта. поавонта когаметта совхоза кхашка а фермашка а дIаоттаргбараш.

ЧIоагIа теркам тIабахийта КПСС ЦК июньски Пленума балхага ладувгIаш хилар советски нах, аьлар ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Г. Х. Эльмурзаева. Пленума решенеш массе а моттигашка чIоагIа мотеш а хьалловцаш а я.

Республики комсомольски организацешка Iомадеш да Пленума документаш, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова къамаьл, СССР Лаьххьарча Совета бархIалагIча сессе документаш. Чакхъювлаш я комсомольски собранеш. газеташ деш, беседаш ю. Цига кагийча нахен мехкарашен чIоагIа къоабалбу Юрий Владимирович Андропов ССР Союза Лаьххьарча Совета Президиуме Председателла харжарах бола СССР Лаьххьарча Совета соцам.

Вайх хIаравар цIаьхка а тешаш ва КПСС балха керттера маIан, овлангара цун чулоацам — советски сага йоакхо елга, цун вахар тоделга, шийя исторически миссии — коммунизм хьалъярчакхдаккхара эшаш дола хьалаш хьадар долга хиларах. Вай парте лоархI керда сег хьалхевар лоархIаме дола де дезар лаьрхIа ца Iеш, иштта коммунизм хьалъяра хилиэга даргдоаца хьал а. Цу плане доккхийи бехктохамен декхараш оттадаьд комсомола хьалхашка.

Хоаш да интернационалистки кхетам лулга атеистически знанешта пропаганда ярпа айкха бувзам болаш долга. Цу даькъе областной комсомольски организаце цхьабола балха опыт Iоаьай. Республика хьалашка интернациональни кхетам балара лоархIаме хIама да дика мораль хьагучаккхар. Вайна из лоархIаме да Нохч-ГIалгIайчен хьалашка динах тешаш барий санхетам чу дика а къаман а гIулакхаш доладу моттигаш вIашагIъийна йоландаь хIаьта а.

Къамаьл чакхдоаллаш Г. Х. Эльмурзаева дош делар Нохч-ГIалгIайчен комсомольцаши кагирхойи хIара ди тIехьагIа Ленина сийлахь - доккха гIулакх, Октябра гIулакх чIоагIдеш хургхилара, шоай деррига низаш, знанеш, хьинар вай мехкн коммунизм хьальяра тIехьа доаттабеча къовсама дIалуш хургхилара.

Нохч-ГIалгIай пачхьалкхей университета ректора М. П. [illegible] аьлар, студенташа, преподавателаша, болхлоша дег тIара могаеш тIаийцар КПСС ЦК июньски Пленума материалаш, хIаьта уж къоабал а ю, уж кхоачашъяра де мел дезар де кийча а ба.

Университете кхетама балха дукиха тайп-тайпара планаш я. Дукхахдараш кхоачаш ю. Бакъда, хьалхашка отт хаттар: цу деррига доагIар хьа хIана лац? Цхьабола выпускникаш болх ба дIахьошабаьча моттигашка дIа хIана кхачац, антиобщественни гIулакхаш долаш йола моттигаш дIа хIана ялац? Цар уйла еча хана, йоах къамаьл дечо, къаьтта гуш хул: цун керттера бахьан — формализм. План йолаш я — болх бац е болх бу, бакъда бе безача контингентаца а боагIача боараме а бац. ХIара студентага боккъонца дIакхоачаш бац оаха бу болх. ХIаьта из-м — хургвола специалист ма вай. Кхы а лерра гIа Iомаде деза ширхошта социалистически нравственни гIулакхаш.

Каст-каста студентащца гIулакх хул са. Цхьайолча йоIа пIелгех лергех доакхка брилланташ — профессора шера эцача алапе, е кхы а дукхагIча маьха хул. Дукиха студенташ занятешка ух шоай автомашинаш тIа а хайше. Дай-ноаной вахара хьал тоадалар мара деший из? Из хинна Iад мотт сона-м. ЦК Пленуме нийса белгалдаьккхад цхьабола кагирхой знаьешен къахьеган дукха бевзцен белгалбоалаш а боапаш дай-ноаной ахчах нийпача безача маьха хIамашца белгалбовла гIерташ хилар.

ДIахо М. П. Павлова дийцар университето кийчвеш вола специалист, из — къаьстта ший тайпара хьехархо хиларах. Июньски Пленуме нийса ма аллара из — бераш Iомадечара общества доверени сег. Гой цудухьа къаьстта чIоагIа лоархIам болаш да хIара выпускни хьинаре вахара новици йолаш, вайна хийра долча гIулакхашца машар боацаш хьалхевар. ХIаьта вай республика хьалашка къаьстта лоархIам болаш да хьехархо-интернационалист хьалхевар. Духхьал цхьан массови формашцен кампанешцем из декхар кхоачашдулургдац. ЦIей долча хане хьахулаш ац интернационализм, из хьахула дешаш а болх беш а студенташ шоайла а преподавателашца а вIашагIбеттабаларца; салоIача сахьаташка, вахаре а быта а ерригача сферашка.

КПСС Советски райкома хьалхарча секретара М. А. Арбиева аьлар, Пленума а СССР Лаьххьарча Совета бархIагIча сессе а материалашта пропаганда еш уж дIайовлийташ боккха болх болабаьб районо.

Коммунисташа хьалхашка, кхетам балара балхана гIулакх долаш мел барашта хьалхашка IалаьмаIе боккха лоархIам бола декхар оттадаьд — дегIаеца социализм эргалкхкха товеча процессо парте кхоачашдеча доккхийчен чоалхаенчен декхарий боараига кхоачабеш идеологически, кхетама, пропагандистки болх айбар.

Наха коммунистически кхетам луш беча балха тIеIь хоаш ма хиллара, боккха лоархIам болаш я идеологически кадраш. Идеологически актива состав дикиа тоае вIаштIехьдаьннад тха. дукхаенаша чакхъьаккхай марксизма-ленинизма университет. Идеологически кадрай къахьегама, общественни лоархIам айбе гIерташ а болх бу оаха. Тха дукиха пропагандисташ, политинформатораш, агитатораш, хьехамхой парте райкома а КПСС Нохч-ГIалгIай обкома а сийлен грамоташ тийнна ба.

КПСС райкомо шерра юкъедоаладаьд нах бахача моттигашка кулгалдеча партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама болхлошка выступленеш айтилга.

Района партийни организацеша шоай балха тIеIь цIенхаштта теркам беш леладу пачхьалкхен планаш, социалистически декхараш кхоачашделга идеологически Iалашдара, социалистически яхь дIало дегIайоалара, цул кхетам балара воздейства чIоагIъяра гIулакх. Цу деррига хилийтай хьайбаш леладеча — тха юрта боахама керттера даакъа — толамаш даха. Иштта 1982 — юбилейни шера, района колхозашен совхозашен толаме кхоачашйир пачхьалкхенга дулх, шура, кхыйола хьайбай продукци йохкара планаш. 1983 шера хьалхарча ах шера производственни программа а кхоачашъяьй. ДукхагIа дийбаь доахаш шан.

Идеологически балхацара кхоачамбоацараш дувцаш М. А. Арбиева аьлар, района хIанз мела лел къаьнарча заман гIулакхаш леладе гIертарашта законагIа доагIар делга. ХIанз а хьадда а де мерхIачох тIаберзабаь а халкъа депутатий болх хургболаш гIулакх вIаштIехьдаьнкхадац оаха, аьлар цо, хила доагIача тайпара леладац культий хьакъехьара законодательство кхоачашделга а.

Тха адресагIа доклада тIа яь критика, нийсо яц, оаха тховех цIенхаштта баьнха бехк санна хьатIа а эц, район социально - экономически дегIайоаларе дешаш хьадда а принципиально а къестадара теркам тIа а боккийтаргба.

Дийцача дешах КПСС обкома пленумо боаржкабаь соцам тIанийцар.

Курске тІом хинна 40 шу дузаш

ТІОМ ЛАЬТТАЧА МОТТИГЕ...

Ужх деношна вай Дахьено везду Сийлахь - боккхачу Даймехкан тІеман исторера Курски латар вьина юкъе баха а дуьнен шоллагІчу тІеман делама дина боккхача боираме лоетам беина а бола тІом хинна 40 шу дизар.

50 дийнахьа лаьтта из тІом хиннаб Курск, Орел, Белгород кхача эрсий городашта юкхе. Шинна оагІонгахьара цу тІема юкъе даакъа лоецаш 4 миллион сагІа сар. 13 эзар сагІа танкаш, 12 эзар тІеман самолет хиннай.

Сталинграде шоаш эшар юхадекха НІерташ гитлеровсий командоване Курскана юкхе ІаІаьмате дукха тІема низ гулбаь хиннаб. «Цитадель» яха кодови цІи а йолаш тІом бе кийчъаь хиннай 50 фашистски дивизи, цу даькъе 16 танковии моторизованнии ераш а йолаш.

Советски командованесна йовзаш хиннай гитлеровций планаш. хІаьта моастагІа чІоагІа юхатохара де мел доагІар даь а хиннаб.

ЧІоагІа тІом болабеннаб 5 июле сатоссаш. Вай бІун попдешта тІайоланнай «тиграш» «пантераш» яха керда немецки танкаш. МоастагІа дага хинне оборона йоха а яь советски бІун группировкана го бе. Дерриге денал увоттадаь духьала дьиначу вай эскаро юхатехаб моастагІа. БІарччача кІиргІа алкхе 10—12 километр мара цхьайолча участкашка хьичуна метаццц цуна. Цо лийрхІар дехад.

12 июле советски бІуво контрнаступлени йолаяь. Курскана юкхе дьаккхача йоккхача хьалоно хьахьекхад советски паччахьалкхен Геройчарча Нжзий денал чІоагІденнилга.

40 шу дизад цу хана денз. Советски наха хьинаре хьа а хьегаш тІемо яь чоппаш ервяай, хІаьта «хІама хьинхоллари машари» яхача девизатІа кхахьегаш а ба. ХІара шу тІехьагІа тоалуш, хоалуш йоагІа хьалха тІом лаьттачара городаши юрташи.

...Губин Николай эггара хьалха фашистаьшта духьала тІом бе волавеннав 1941 шера гурахьа Ленинградки юкхе. Хала хиннай из вай Даьхенна. Оборонительни тІемаш деш чІоагІденнад артиллериста сержанта Губина денал. ланкхьеннай цун гоавал. ТІема наькъашка гІолла кхаьчав Николай ше вахча, тІом хьалехьа ше ваьхача моттигашка. Шоай цІенна гаьна йолшача моттигашка шийн йоккха топ етташ йохаеш хиннай цо фашистски танкаш. Курски тІом лаьттача хана Прохоровкана юкхе хиннад из.

«За отвагу» яха медаль еннай артиллериста Губин Николайна Курски дуга оалача тІом барах.

Цул тІехьагІа эггара хьалхарбарашца цхьана ший йоккха топ дехьаькхай цо Днепрах, хьалхьпа плацдарм чІоагІъеча вовкъостал даьд, цига еннай цунна Сийлен III степена орден.

Сийлен II степена орден еннай сержанта Губина Польша мутІайоашхача хала Вислах дехьабоалаш тІом барах.

ЧІоагІа маьхе «мотт» лацарах (из хиннав гитлеровски штабни полковник) Николай Григорьевича Сийлен I степена орден еннай.

ТІом чакхбаьнначул тІехьагІа ше ваьхича колхозе агроном - семеновод волаш болх беш еннай Н. Г. Губина Октябрьски Революце орден.

Губин (сурта тІа юкъе латтар) волча хьоашагІа баьхаб цун доттагІий, уж а ба Прохоровкана юкхе тІом баьраш, Сийлен ордена бизза кавалераш: артиллерист хинна Владимир Григорьевич Бурцев танкист Виктор Федотович Голеницев (аьттехьарвар). Уж цу оагІорахьарча моттигашка бохаш ба.

ШоллагІча сурта тІа: Даймехка тІема I степена орден ения город Орел — советски бІун майрала сийна эггара хьалха салют ения город.

О. СИЗОВЕН, Ю. НАВАТОВЕН сурташ.

ТАСС фотохроника.

Нохч-ГІалгІай текстильно-галантерейни объединенена чуйоагІаш я Назрановски № 4 йолча филиала экажесый цеха къахьегаш я.

Цеха коллектив хьинар айденна къахьегаш я партен правительствай решенеш кхоачашъеча.

Укх шера ат шера планагІа 339 эзар сома махьа продукци арахеца езача 22-ча юнага цар арахийцар 390 эзар сома маьха я.

Цеве хьалхье лелаерех ба швейш: профгрупорг Эсиева Мухьмада Аминат (балха норма 170 процент кхоачашъю). Альдиева Лауда Люба (балха норма 146 процент кхоачашъю), Капиева Товсолта РаІшат, Хидриева Лида, иштта нхыбараш. ТІехьарчунгара ІІа мел йийкхараш къонабарий хьехамчаш ба.

СУРТА ТІА (аьрдехьара аьттехьа) хІамаш тегараш Капиева РаІшат, Хидриева Лида.

И. ПЛИЕВА сурт.

ФУТБОЛ

Мичад хьа ткъамаш, «Терек»!

Тренера фу хет хац сона, амма «Терек» яха вай команда Ставрополерча «Динамо» оалача командаца ловзаш лйнача зрителаша-м духхагІа бола грозненски футболисташ геттара эсала лайзар яхаш ба.

Дуиха хІама ца эппаш шоаш лайза боллалца йолча хана во лайзар вай мехкахой. Гол чутохийтара бекке вратарь Колосов а варий теш?

Дукхача хана дена геттара эсала ловзаш хьабоагІа нападающеш, защитникаш, полузащитникаш Садаев, Хохленко, Рязузов, Джунидов, Сипько.

Грозне боагІаш городе Орджоникидзе йоккхача счетах 1:4 йолаш шоаш эша а байта баькабар хьаьший, цудухьа вайцига хинна ловзар чІоагІа доархІаме дар грозненцашта а «Динамона» а. Из хьахьокхар къовсам болалушехьа яра болабаларо а чакхбаллалца иштта дІабахаро а. Цул хьалха матч йолаш «Терек» яха команда котъьялар черкесски «Нарт» оалача командал. Цудухьа, хетаргахьа, хьашашка дилача дог динна айденнагІа хила безаш бар фусамдай. Амма иштта хилаязар.

Из новкъа дале а, матча бакъданзар дерхІаш хиннар. Хьаший болабелча денз дика лайзар. Цул совгІа, ловзара совле кховатъеч ворхІ минут доацаш йолча хана «Динамога» хилар. Цо чехкачехка йора атакаш, хІаьта атака ец дола низаш а дукхагІа хулар, хІаьта грозненций гІулакхаш эсалагІа дар.

Амма, хьалха дІалха матчаш йолча хана а санна, команда мел хьега къа доадора грозненски форвардий тІеххьара удараш ийса ца хиларо.

Шоза пайда ца эцаш йитар счет хьеллара а гол чутохара а йола торо, гол кийчлуш латтаце. 72-ча минуте гол чутоха мара ца езаш геттара тоаденнадар гІулакх. Фланговн передача льчул тІехьагІа, «Терека» массехк защитник, шоай гІода майда тІа гул а бенна, цхьаккха ориентаци а йоацаш бисар, хІаьта Ласьпос шоай коа наІарашкахьа дІайохийт бурган. Колосов де хІама доацаш висар бургац шоай коанаІарех чу ца эккхийтара. Нагахьа санна «Динамо» нападающеша кІезига нийсагІа бургац чутеха яларе, ховш дац цу матча счет иштта хургьяр.

Хьалхарча а шоллагІча а тайме технически гІалаташ, хетаргахьа, грозненцашна дукхагІа дир.

Иштта, «Терек» яха команда ийшар счет 0:1 йолаш. Кхьметтел бІарахьийжарий а дог эшалуш хІама дар футболисташ селла эсала ловзари уже дилла шоаш эшнача тайпара цІаьнха а эшари.

Вай командах кхийтта «лазар», хетаргахьа, дІакхурголаш да. Хьогге а де дезаш хІама дар командa шийх дог лазарашца, общественностаца вІашагІкхетарн доллача хІамаех цига дувцари. «Терек» яха команда хьалха ше хиначча бесса сий долаш хила еза дІахо.

В. АТИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ГОРЗОЛ ДЕХЬАРА

Дуне цхьан кІиргІа

СОЦИАЛИЗМ — ИЗ МАШАР

28 июне Москве хиннача социалистически содружества мехкий хулгалдеча партийнии паччахьалкхени деятелий вІашагІкхетаро хьахьекхар, вай замагІа дунен халкъашта юкъера нийса гІулакхаш леррагІа доралер, кхохкам кІаьдбара хьашташ, хІара халкъа, ерригача адамлен хьашташ лорадер духхьал социализм йолга. ВІашагІкхетаре даакъа лоацаш хинараша цхьаца яь заявлени —дунен общественноста теркама юкъмоттиге я. Кепайоагіт тІарча тайп - тайпарча мехкий политически общественнии деятелий заявленешка белгалдоах дунен общественни шин системана юкъера къовсам цІаккха не хиначча тайпара пробенача, дунен цивилизаци йолаш хилара шийна боккъонца бола кхерам тІаэттача. Хьале деогигача дунейга чІоагІа а бІувенна а Москвера дІаккхайкадьд дешаш: «цхьаккха а машара проблемаш, царна юкъе боагІаш социализманен капитализманен юкъера къовсам а болаш, тІема наькъара къоастае йиш яц».

Социалистически мехкаш дуне катастрофага дутагта сопаде яхаш ерригa паччахьалкхенаш дуккхал тІехьийха Іеш дац. Цар дІакхайкакьай дунен халкъашта юкъера кхохкам кІаьдбара, тІема яхерам цІабаккхара тІадерзаяьча гІулакхий йогра программа. Из программа дІаязъянъ а 1983 шера 5 январерча Пражски Политически деклараце тІа а Москве вІашагІкхийтта хиннарий паччахьалкхенаша цхьана оттаьяча заявлене тІа а. Цу доархІамегІа дарех долча документаш тІа, белгалдоах «Работническо дело» яхача болгарски газето, социалистически мехкаша хьахьекхад геразш дІадахара дешашта конструктивни гІулакх де дерхІаш, цхьана гІулакхаш леладе, гевзаш ІоадегІа согадара наькъа, цхьатарра бокъонаши цхьатаоса кхерамален хулара принципата хьежна, шинна оагІонна найлана йола решенеш лаха кийча хилар.

Дунен общественноста теркам чІоагІа тІаэзаб ерригача ядерии державай, эггара хьалха СССР-и США-и а йолаш, ядерии гераш кхы тІехьа ш а доахаш латтачара меттахьа па дохара хьакъехьера предложени, эггара хьалха ядерни гера тохаргдац аьнна шоашта денз хар тІаэца, хІанзалца из тІаэцанза йола ядерни державаш тІахьехар санна йола московски вІашагІкхетара юкъе даакъа лоацаш хиннарий хьадде йолча инициативаша. ЧІоагІа нийса' лаьрхІаб 1984 шера 1 январе денз дукхагІа ца хилийтара а тІехьагІа дІайодача хана практически лаьрхІача шинна оагІоно тІема кийтонга дІадодар хьаддача боараме кІезигдари тІехье ца а доахаш юкъарчал доацаш переговораш йолве НАТО членаш йола паччахьалкхенаш тІахьехари, цигара хукъаьнна средстваш экономически, социальнии дегІаахарга. цу даькъе дегІадоагІачь мехкашка а, дІаухийтарг йолаш.

Цунца цхьана малхбузен буржуазии массови информаце средстваша чІоагІа терналдаьд цхьаккха хІаман духьа шоайл тІех тІета кийчон совле цхьанкега хулийтарг а яц, эггара лохагІча боараме тІема низаш цхьатарра хулийтилга ІалашДара шоаш тІехьа ба аьнна Москве вІашагІкхетаре даакъа лоацаш хиннарий паччахьалкхенаша чІоагІа дІаккхайкалар, хІаьта цунца дувзаденна теркам тІаоваш хІама да цу деша хьакъехьа пар лакхерча паччахьалкхений органаша дІаккхайкаль позици.

Машар безаш йолча дунен халкъашта юкъерча общественносто Малхбузе тІахьех социалистически мехкий кердача инициативашта конструктивни жоп де яхаш ат-цео вехх

ХОРЖАМАШ ЧАКХДАЬННАД — ПРОБЛЕМАШ НИСАЙ

26—27 июне Итале хиннача ханал хьалха даьча парламентски хоржамий втогаш ец политически наблюдателаша укх тайпара вывод ю: хоржамаш чакхдаьннад — проблемаш юхейнсай. Боккъалдар аьлча иштта да а да, из тІом дІабаьннчул тІехьагІарча хана мехка 40-ла хувацденнай правительство, бакъда цу ерригача правительствашка паччахьалкхен ІаьдагІа керте лаьттай ше цаІ е кхычарца коалици йолаш христианско - демократически парти(ХДП).

ХІанз а йисай из хьалхарча моттиге цунна тІехьа тайсвча кхажаний дукхалгахьежача а, парламенте дуцага кхаьчача моттигий дукхалге хьежача а. ХІаьта а хоржамаш дарах хьахиннараш лаьрхІад из керттеръярех йола буржуазии парти цІенхашта эшар санна. ГІулакх ерсах латт аьлча, из латт царна тІехьа кхажамаш дукхагІа тайсе дале а христиански демократашна ца кховчаш а уж дуккха дисса хилярах. Царна тІехьа кхаж тессаб 1979 шера хиннача 38.3 процентаца нийсдича 32,9 процент болча харжархоша. Цу дерригие итог йича ХДП ейна моттигаш сенате 18, депутатий палате — 37 я.

Иштта кхаж тассарца итальянски къахьегамхоша шиа духьа а доацаш дІахайтад Италена тІалаттача халача экономически кризиса хьалашка уж ерригa халонаш къахьегамхошта ги йоккха гІерташ болга христиански демократий антинародни политикана шоаш дукхьала болга. ХДП-ас гучахьа хьалльцаб къахьегамхоех йолча дуккхача категорешта — металлисташца, текстильщикашца, гІишлонхошца, н. кх. дІ. керда коллективни договораш чІоагІдаре хьакъехьарча переговораш саботаш еш болча итальянски предпринимателий гІояга никъ. Сиена тІара ІойоалашйолчА 43-ча итальянски правительствас цхьанна а хІама дьлацц. хІанз укх сахьате 2,3 миллион сaг волаш а карара шу чакхдоалача хана кхо миллион сагга кхоачаш хила тарлуш дола хьабе болх боацарий эскар кІезигдара. Инфляци юхнозарв а цхьанна хІама дьлацц.

Цу хьалашка доал деш йола коалици гІерт антикоммунистически кампанн сиятдра накъаца шоай гІулакхаш тоаде, бакъда из де цун низ кхачац. Итальянски компарти ший позице тІа йисай, цунна тІехьа кхаж тессаб 31 процент болча харжархоша. Цуи йолаш я дукха хана денз мехка дел повестка тІа латта социально - экономически политически нра проблемаш къоастаяра йола конструктивни программа. Из дукхьала я иштта Италеи Малхбузен Европен гаьна кхетар юкъерча боараме дола керда американски ядерни ракеташ дІаннйсьяра, по хьадех тихьамаш долча 112 ракета лаьрхІа Сициле тІарча Комизо США база хьалъелга сопадайтара. Цу тайпара йола итальянски компарте позици миллионаш болча итальянцаша шерра могаш а хьалоацаш а я.

ДИАЛОГА МЕТТЕЛ ДИКТАТ

27—28 июне Таиланда столице Бангкоге совещани хиннай из вІашгІехьавккхараша «партнераша юкъера диалог» санна дІаккхайкаяь хиннай из. Дунен общественность тешае гІийртаб цхьатарра бокъонаш ярaш санна «юкъара проблемаш» юкъа переговорий истола тІа Іоховшарга цхьан оагІорахьара Индонезе, Малайзе, Сингапура, Таиланда, Филиппинай, Къулба - Малхбоален Азен паччахьалкхений Ассоциаце (АСЕАН) членаш ярий кхыча мехкашарча гІулакхий министраши, хІаьта вокх оагІорахьара — США, Япове, Канада, Австрале, Нови Зеланде, «Юкъарча рынка» янилаши.

Ма дарра аьлча, партнераш цхьатарра бокъонаш йолаш ба яхара хьакъехьа цхьаккха хІама а дацар цу вІашагІкхетаре. 1967 шера вІашагІъеллача АСЕАН мехкаша де лийрхІар хиннад Къулба - Малхбоален Азе «экономически дагІаахар, социальни прогресси культурен айлар сихделга а вІашдІа-юха цхьана гІулакхаш леладелга шердар а, хІаьта иштта цига» машари стабильности оттаяра новкъостал дар а. Цунца дувзаденна Бонгкоке дегІаухача мехкий букъ тІа капиталистически экономикерча кризиса дукъ дІатІадехкаш йолча США, Японе. «Юкъарча рынка протекционистски торговлех хьакула шоайта зене йола тІехьале юаьа а безам болаш хиннаб уж. Цар тоашта хьалхашка уттадеш хиннад капиталистически паччахьалкхенашка таможенни тарифаш кІезигъяйтара импортагІа дІаухийтача АСЕАН мехкий бийдала йола кхоташ царга дукхагІа ейтара, цу мехкашкара хьачухухьача товарашта кхьидола доазонаш уттаделга мелдайтара дола [illegible].

Геттара кхыча тайпара гІулакхаш чакхдаха гІерташ хиннай Бонгкоке Малхбузен оагІо. АСЕАН мехкаша леладеча гІулакхашнара неоколониалистски политика дІаяккха вІалла ший безам боацилга хьуладе гІерташ хиннай Вашингтони цун союзникаши «коммунистически кхерама» хьакъехьа доацар дувцаш йола «аргументаш» санна мара кхы хІама ала йиш йоацаш.

Г. ШИШКИН. (ТАСС).

Грозненерча экранаш тІа

«ВАССА»

Советски литературе я хано къа ца еш. Іиц ца еш йола произведенеш. Царех я М. Горьке произведенеш.

Экрана тІа арайоал М. Горька лерийоаца пьеса «Васса Железнова». Из пьеса дуккхаза уттаьай вай мехка дикагІдолча театрашка. ХІанз цу пьеса турпалаш бІаргаго йиш хургья экрана тІа. Кердача фильма Васса Железновай роль ловзаеш я Чурикова Инна, режиссер ва Панфилов Глеб.

Из картина даьккхад «Мосфильм» яхача киностуде. даьккхар ва оператор Калашников Леонид.

Иштта фильме ролаш ловзаеш ба: Медведев Вадим, Скоробогатов Николай, Филозов Альберт, нхыбараш.

ЭКРАНА ТІА Я ШЕКСПИРА ПЬЕСА

Из картина даьккхад Шекспира «Дош доацачох яь гІар-гата» яхача пьесах московски кинематографисташа. Режиссера Береланцева Татьянас, Лобачевская Еленайца цхьана язъяьча сценарех даьккхад из музыкальни картина. Цун юкъе даккъа лаьцар гІорбаьнначa актераша, иллиаллархоша, композиторашa: Пугачева Аллас, Хренников Тихонс, Нестеренко Евгене, Мартынов Сергея, кхычар.

«МАЬРЕ ЙОЛЧА КХАЛСАГА ПОРТРЕТ»

Иштта цІи йолаш да мексикански кинематографисташа даьккха керда картина. Цо дувц цхьан дезалерча марои сесагаи юкъерча гІулакхех Баинке болх беш волча сага сесаг. шин бераа нана дешаш я университете. Занятеша а цІагІа де дезача гІулакхаша я дукха ха дІайоаккх цуигара. Дукха дукъ тІалатташ дани а мукъа ха йоацача цунна ше цхьаь хет.

Ца боагІа дегабуам а бий, маро етт сесага. цІагІара арайоаккх. Из вите дІайода Ирена, бакъда, дукха ха ялалехьа из юв ца воавача зуламхочо.

Цу фильме керттера роль ловзаеш я Муриэль Альма.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 ИЮЛЬ

II ПРОГРАММА

17.45 — «Хьунхьам-83». Республика кхаьнна (гІалгІай меттала).

18.00 — Іилман-популярни фильм.

18.20 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).

18.35 — «Нохч-ГІалгІайче гІолла».

18.55 — Кинножурнал.

19.05 — КПСС ЦК июньски (1983 шера) Пленума решенеш — вахаре! «Дашаца а гІуллахаца а» (нохчий меттала).

19.30 — «1001 буйса» яха Ф. Амирова балет. М. Ф. Ахундова цІерагІча Ленина орден лелаеча Азербайджански Паччахьалкхен академически оперен балетен театра спектакль.

II ПРОГРАММА

17.40 — Литературни концерт.

18.10 — Документальни фильм.

18.30 — «Нохч - ГІалгІайче гІолла».

18.50 — «Атеистически тохкаргІа» (нохчий меттала).

19.00 — Киножурнал.

19.10 — «Хьунхьам-83». Республика плата кхашна (нохчий меттала).

19.40 — «Къаьмий нодекхе хинна хувцамаш». Нохч-ГІалгІай АССР чукъерча гІулакхий министрацара Ю. Ю. Мишенкоцара интервью.

РАДИО

5 ИЮЛЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.

7.25 — «Юртара Іуйренаш».

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.23 — «Сардало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).

8.36 — Иллеш, ашараш, халхараш (гІалгІай меттала).

9.15 — Хьалъеш латтача объекташна. «Виохимически цех къаьъеча» (нохчий меттала).

9.30 — «Къона заманхо» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.

16.01 — Хьунхьам чуццачара массово - политически белх.

16.16 — Юртбоахама болхлошта хетадаь концерт (нохчий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — «Са къаьна комдне». Гутин Юре романагІа оттаь радиопостановка.

19.05 — Даймехках дола иллеш.

20.05 — Х. Осмиева лоацца дувцараш (гІалгІай меттала).

20.26 — Иллеш дІаоал Усманов Іимрана. Концерт.

6 ИЮЛЬ

7.20 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам.

7.25 — «Хьунхьам чуццача хьалхаваттaраш» (нохчий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.33 — Передачай программа (гІалгІай меттала).

8.36 — «Илли» яхача фольклорни ансамбла концерт (нохчий меттала).

11.15 — «Юрта вахаш ва коммунист». Корреспонденци (гІалгІай меттала).

11.30 — «Спортнаьи Нохч-ГІалгІайче».

18.15 — РадиоладугІархой декараш кхоачашдеш оттадаь концерт.

16.00 — Передачай программа. Хаоттамех бола хоам.

16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гІалгІай меттала).

16.15 — «Хьона, Даьхе сантечун догІ» (нохчий меттала).

16.45 — Сийлахь-йоккхача Коталон 40 шу дизарга. «ТІема ала лаьттача долзонашка».

18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).

18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).

18.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).

18.30 — Хоамаш.

УКВ

18.00 — К. Паустовский. «Хиш бердаш тІа далар». Радиопостановка.

19.04 — Нохч-ГІалгІай музыка концерт.

20.05 — «Тирна тангІеш». Литературно - музыкальни композици (нохчий меттала).

20.27 — Ш. Рашидова дешашта даьха иллеш.

Хоттам

Тахан республике гІоллеи Грозней кІезиг-дукха моркхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—8 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи, фегара температура республике 28—33, Грозне 31—33 градус йоакал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хунцалуш моркхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка юкъ-юкъе догІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 13—18, дийнахьа 29—34 градус йоакал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкаш секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехьаш — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерен, шоаттен деношка

СФ05215. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92.

Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3545.